

Economisch - Statistische Berichten

50e JAARGANG - 24 NOVEMBER 1965 - No. 2518

MINISTERIE VAN LANDBOUW EN VISSERIJ

Het Instituut voor Landbouwhuishoudkundig Onderzoek,
Prof. Ritzema Bosweg 32a te Wageningen vraagt twee

ACADEMICI

voor het verrichten van Economisch Sociologisch onderzoek naar feiten en oorzakelijke verbanden ten aanzien van levensgewoonten en daaruit voortvloeiend consumptief gedrag van gezinnen, ten behoeve van de voorlichting aan de consument.

Gedacht wordt aan onderzoekers met sociologisch en economisch inzicht, met name op het terrein van de gezins-sociologie en de zogenaamde consumers economics; ervaring in sociologisch en sociaal psychologisch onderzoek strekt tot aanbeveling.

Salaris overeenkomstig het wetenschappelijk rangstelsel. Sollicitaties worden gaarne ingewacht bij de Directeur van bovengenoemd Instituut.

MINISTERIE VAN ECONOMISCHE ZAKEN

Bij de Documentatie en Bibliotheek van de Directie van de Economische Voorlichting en Exportbevordering kan worden geplaatst een

DOCUMENTALIST

met bedrijfseconomische specialisatie.

Taak: het exciperen en classeren volgens de U.D.C. van internationale bedrijfseconomische literatuur.

Vereist: middelbare opleiding en kennis van Universele Decimale Classificatie. Goede talenkennis. Gegadigden in het bezit van candidaatsexamen economie (met bedrijfs-economische belangstelling) of een daarmee gelijk te stellen opleiding en het diploma literatuur-onderzoeker van de Gemeenschappelijke Opleidingscommissie genieten de voorkeur.

Salaris afhankelijk van leeftijd en ervaring tot max. f. 913,— per maand, exclusief 5,3% huurcompensatie en 4% vakantietoelage. Promotiemogelijkheid aanwezig.

Eigenhandig geschreven sollicitaties onder vac.no. 5-2726/7188 (in linkerbovenhoek brief en env.) zenden aan Bureau Personeelsvoorziening en Bemiddeling van de Rijks Psychologische Dienst, Prins Mauritslaan 1, 's-Gravenhage.

pensioen- regelingen

herverzekering van pensioenfondsen

EERSTE NEDERLANDSCHE

BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN
JOHAN DE WITLAAN 50 'S-GRAVENHAGE
POSTADRES: POSTBUS 5 TEL. (070) 5143 51

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van de
Stichting Het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-6.
Telefoon redactie: (010) 25 29 39. Administratie: (010)
23 80 40. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam, Banque de Commerce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening 260.34.

Redactie-adres voor België: Dr. J. Geluck, Prieledreef 1, Dilbeek.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-6.

Abonnementsprijs: franco per post, voor Nederland f. 36,50 (studenten f. 25) per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van een kalenderjaar.

Losse exemplaren van dit nummer f. 1,25.

Advertenties: Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij H.A.M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam, tel. (010) 26 02 60, toestel 908.

Advertentie-tarief: f. 0,40 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f. 0,80 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgave van redenen te weigeren.

COMMISSIE VAN REDACTIE: L. H. Klaassen; H. W. Lambers;
P. J. Montagne; J. Tinbergen; A. de Wit.
Redacteur-Secretaris: A. de Wit

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens
de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. J. Vlerick.

Nogmaals vrije-tijdsbesteding

In deze kolommen wordt, zulks onder het motto „Hoewel voor onze gepresseerde lezers niet weggelegd, is het toch interessant te weten hoe anderen het doen”, ruime aandacht geschonken aan de besteding van de vrije tijd, naar aanleiding van de vele publikaties van het Centraal Bureau voor de Statistiek over dit onderwerp¹⁾. In het onderstaande komt de avond- en weekendbesteding in de zomer van 1963 door de Nederlandse bevolking van 12 jaar en ouder aan de orde.

Uit het betreffende C.B.S.-onderzoek²⁾ is gebleken dat, wat de maandag- tot en met de vrijdagavond betreft, niet voor iedereen direct na de maaltijd de avondenuren voor ontspanning openstaan. Van de mannelijke bevolking was 35 pCt. en van de vrouwen 60 pCt. langer dan twee uur verplicht bezig, o.a. met beroeps werkzaamheden, huishoudelijk werk, zorg voor kinderen, studie of huiswerk. Omdat men in de zomer veelal wat later naar bed gaat, blijft meer vrije tijd over dan in de andere seizoenen. Niet alleen wat het tijdstip van naar bed gaan betreft, ook ten aanzien van de besteding van de vrije tijd zijn verschillen te constateren tussen een zomerse avond en een avond in de herfst³⁾. Des zomers luistert men minder naar de radio en wordt er minder gelezen; men komt daarentegen meer buitenshuis en doet

meer aan sport, spel of hobbies. Weinig verschil in besteding tussen de twee seizoenen geven evenwel televisie-kijken en praten (bien étonnés ... enz.) te zien; hetzelfde geldt voor het verenigingsleven en het uitgaan. Een opmerkelijk resultaat van het onderzoek is voorts

¹⁾ Zie ook „E.-S.B.” van 22 juli 1964, blz. 643, van 5 augustus 1964, blz. 687, van 12 augustus 1964, blz. 707, van 8 september 1965, blz. 819 en van 29 september 1965, blz. 895.

²⁾ Zie „Vrije-tijdsbesteding in Nederland 1962-1963”, deel 6: „Avond- en weekendbesteding, openlucht recreatie, zomer 1963”. Uitg. W. de Haan, N.V., Zeist 1965, 132 blz., f. 11.

³⁾ In de reeks C.B.S.-publikaties over de vrije-tijdsbesteding hebben de eerste drie delen betrekking op de herfst van 1962.

dat in het patroon van de vrije-tijdsbesteding op het platteland wat meer lichamelijke activiteit wordt ontplooid dan in de stad: 46 pCt. van de mannelijke arbeiders op het platteland tegen 25 pCt. van de stedelijke arbeiders, houdt zich op een doordeweekse avond na 17.30 uur bezig met sport, spel of hobby.

„De verscheidenheid in kerkelijke gezindten is mede bepalend voor het pluralisme in het vrije-tijdsgedrag van de Nederlandse bevolking”, aldus het C.B.S.-rapport. Zo blijkt het lezen bij de Rooms-katholieken een minder belangrijke plaats in het patroon van de vrije-tijdsbesteding in te nemen dan bij personen van andere gezindten; bezoek aan café, restaurant e.d. komt, wat de vrije-tijdsbesteding in het weekend betreft, daarentegen

weer meer voor in het R.K. „consumptiepatroon”. Bij de gereformeerden en de kerkse hervormden blijkt een zekere terughoudendheid te bestaan ten aanzien van het kijken naar de t.v.; deze zoeken meer ontspanning in verenigingsverband. Het kerkbezoek van Rooms-katholieken en gereformeerden ligt het hoogst. Het georganiseerd beoefenen van een sport of het bijwonen van een sportwedstrijd geschiedt bij gereformeerden en kerkse hervormden meer op zaterdagmiddag dan op zondag, in tegenstelling tot de andere gezindten, waar meer

de zondag aan sport, actief of passief, wordt gewijd. Bijgaande tabel verschaft enige informatie over de besteding van de vrije tijd in het weekend door de onderscheiden kerkelijke gezindten.

Door de algehele werktijdverkorting is de vrije-tijdsbesteding tot „probleem” geworden, hetgeen zijn weer-slag vindt in een vloed van publikaties hierover. Er staan ons dan ook nog meer C.B.S.-uitgaven over dit onderwerp te wachten; ook deze zullen waarschijnlijk t.z.t. wel weer in deze kolommen ter sprake komen. Diegenen van de lezers, welke op dit punt langzamerhand de eerste wet van Gossen van toepassing achten, zijn dus bij deze gewaarschuwd.

Vlaardingen.

P. A. DE RUITER.

De deelneming aan enige vrije-tijdsbezigheden op zaterdag en zondag, in procenten per kerkelijke gezindte

	Rooms-katholiek	Geen kerkgenootschap	Ned.-hervormd		Gereformeerd
			onkerks	kerks	
Zaterdagmiddag					
bijwonen sportwedstrijd ...	2	3	2	4	4
sportvereniging of -club ...	2	2	2	1	3
Zaterdagavond					
televisie kijken	44	44	40	25	20
lezen van boeken enz.	20	23	21	28	36
bezoek café, restaurant e.d.	8	6	5	4	3
bioscoopbezoek	2	3	2	2	3
Zondag					
televisie kijken	38	36	34	23	16
lezen van boeken enz.	32	41	43	55	62
bezoek café, restaurant e.d.	14	11	7	3	1
bioscoopbezoek	2	2	1	1	—
bijwonen sportwedstrijd ...	8	9	5	3	1
sportvereniging of -club ...	3	3	2	1	1
bijwonen kerkdienst of godsdienstige bijeenkomst	82	3	2	68	81

INHOUD

Nogmaals vrije-tijdsbesteding, door Drs. P. A. de Ruiters	1091
Economische aspecten van de alleenverkoop-overeenkomst (I), door Drs. H. Kraaijeveld	1092
De stand van de economische integratie in Latijns-Amerika (II), door Drs. M. den Admirant	1095
Waarheen met onze afvalstoffen?, door A. N. J. Vriens	1097

Doorvoerhandel van en naar landen zonder zee-kust, door Dr. P.-H. J. M. Houben	1100
„Zit daar niet als een gebiologeerd konijn!”, door Ir. V. L. A. van der Willigen	1103
Ingezonden stuk:	
Financieringsmoeilijkheden voor de woningbouw, door C. P. A. Bakker met een naschrift van Prof. Dr. Ir. H. G. Beuskom	1105
Geld- en kapitaalmarkt, door Prof. Dr. C. D. Jongman	1107

In het eerste deel van dit artikel wordt de zuivere alleenverkoopovereenkomst bezien op haar merites voor het distributieproces. Daartoe wordt de functie van de distributie van het industriële produkt in grote lijnen weergegeven. Hieronder valt een waardering van de ratio der alleenverkoopovereenkomst, met name op het punt van de overdracht van aan het produktieproces inherente risico's aan de distribuut.

Economische aspecten van de alleenverkoopovereenkomst

(I)

Inleiding.

Naar aanleiding van de beschouwing over „De alleenverkoopovereenkomst onder art. 85 (1) van het E.E.G.-verdrag”¹⁾ in „De Naamloze Vennootschap” van februari en maart 1965 door Prof. Sniijders verstout ik mij als econoom in dit lokaas te happen. De opzet van dit aanvullende commentaar zal zijn een diepergaande bespreking van de economische factoren die aan de alleenverkoopovereenkomst ten grondslag liggen.

Kort samengevat is de gedachtengang van Prof. Sniijders in zijn tweede paragraaf „De motivering van de alleenverkoopovereenkomst” dat deze organisatievorm van de distributie enerzijds de producent ontslaat van de detailbemoeienis met individuele afnemers en anderzijds de alleenverkoper in een positie brengt dat hij het resultaat van zijn inspanningen ten behoeve van de producent voor zichzelf kan reserveren. Doordat er een gelijkgerichtheid van belangen is bij producent en verkoper zal de verkoper door het nastreven van zijn eigen belang impliciet dat van de producent optimaal behartigen.

De vraag waarom er in de praktijk behoefte is aan een formele vastlegging van deze handelwijze en vervolgens waarom er behoefte is aan verdergaande beperkingen — zoals het uitsluiten van concurrerende artikelen, territoriale beperking van de werking der overeenkomst en regeling der verkoopvoorwaarden, m.n. betreffende de prijzen — wordt beantwoord vanuit het motief van de zekerheid²⁾ in de onderlinge betrekkingen.

De producent zoekt deze zekerheid in verband met het onderbezettingsrisico, veroorzaakt door de concurrentiedruk. Hij wenst daartoe een regelmatige relatie met zijn distribuut en een greep op diens bedrijfsvoering ten einde deze op zijn eigen belangen te richten. Daarnaast wendt hij zich regelmatig zelf tot de consument. Tot zover Prof. Sniijders.

Over de distribuut vermeldt de schrijver niets, doch aangenomen mag worden dat de handel denkt aan de continuïteit van het eigen bestaan. Aangezien de continuïteit door substitutiemogelijkheden in de te verkopen artikelen³⁾ bij de distribuut meer gewaarborgd schijnt dan bij de producent, lijkt de omissie van Sniijders omtrent de distribuut acceptabel. Deze visie is, zoals in het navolgende zal worden aangetoond, vanuit een economisch gezichtspunt niet volledig. In dit artikel willen wij derhalve eerst een aanvulling geven om in een later artikel aandacht te wijden aan de plaats van de al-

¹⁾ Een artikel met de strekking de alleenverkoopovereenkomst aan art. 85 te toetsen en binnen de kartelbepalingen te plaatsen.

²⁾ Een zekerheid die door een voortgaand consolidatiestreven vooralsnog discutabel lijkt.

³⁾ Eventueel uit andere bedrijfstakken.

leenverkoopovereenkomst in art. 85 lid 1 en lid 3 van het E.E.G.-verdrag.

Aangezien in de genoemde artikelen in „De Naamloze Vennootschap” speciaal de figuur van de afnemer-wederverkoper het subject van onderzoek vormt en voorts omdat de landbouw grotendeels buiten de werking van art. 85 E.E.G. valt⁴⁾ kan worden geconcludeerd dat het gaat om de afnemer-wederverkoper van industriële artikelen.

Het industriële eindprodukt.

In verband met het industriële eindprodukt vermelden we enkele — voor het navolgende betoog relevante — verschijnselen, welke in dit kader als gegeven mogen worden verondersteld.

a) voortbrenging.

Het wordt voor de markt geproduceerd als massartikel, veelal in serie-massaproductie. Deze productiewijze vereist schatting van de omvang der serie en bij verschillende typen bovendien een planning van de volgtijdelijke indeling van het produktie-apparaat.

b) produktdifferentiatie.

Het industriële eindprodukt is veelal een gedifferentieerd artikel, d.w.z. dat de producent door de vormgeving — in ruime zin — een voorkeur voor zijn artikel tracht te creëren bij de (potentiële) kopers. In de mate waarin de producent in zijn streven slaagt, neemt hij op de afzetmarkt voor zijn artikel een relatieve machtspositie in. Een gevolg daarvan is weer dat hij zijn artikelen moet *blijven* pousseren om niet door concurrerende artikelen te worden verdrongen.

c) producentengedrag.

De producent streeft op de lange duur naar een optimale winst, terwijl hij voor de continuïteit van zijn onderneming een constant aandeel in de markt een minimum voorwaarde acht.

De producent is prijszetter en bepaalt door het stellen van een prijs de omvang van de produktieserie(s) aan de hand van de door hem geschatte afzetcurve van zijn artikel(en). Afhankelijk van de hoogte van de prijs verdwijnt het prijsrisico bij de afzet, waarvoor een afzetrisico in de plaats treedt.

De handel in industriële eindprodukten.

A. Algemeen.

Er is behoefte aan een distributie-apparaat ter voortstuwing van de goederenstroom van de producent naar de consument. Dit apparaat heeft de volgende maat-

⁴⁾ Zie Verordening no. 26, art. 2, d.d. 20 april 1962.

schappelijke taken, die in het kader van dit artikel relevant zijn ⁵⁾:

a. het vestigen van technische verkooppunten, alwaar men direct de beschikking heeft over een voorraad (= technische voorraad). Een essentiële taak is voorts het aanhouden van een assortiment;

b. voorlichting aan de consument, waarvoor noodzakelijk is technische en economische kennis van het artikel en van zijn substituten;

c. voorlichting aan de producent, waarvoor vereist is technische kennis van de afzetkanalen en economisch inzicht in de afzetmogelijkheden.

Aan de uitvoering van deze taken zijn kosten verbonden, met name:

ad a. de kosten van het verkooppunt = het technisch apparaat, incl. de kosten van de technische voorraadhouding.

Een algemeen probleem is nu, of de omzet via een dergelijk verkooppunt een zodanige omvang heeft dat het punt uit kostenoverwegingen gerechtvaardigd is. Dit is het vraagstuk van de minimum omzet. Het maximum lijkt namelijk onbepaald.

ad b. de kosten van het bewerken der markt, o.a. voor reclame en voor beurzen, en de kosten verbonden aan de nakoming van garantie en service.

Deze zijn statistisch te berekenen. Aan garantie en service kan een risico verbonden zijn, dat inherent is aan tekortkomingen van een bepaalde productieserie.

ad c. de kosten voor het verkrijgen van economisch inzicht in de afzetmogelijkheden (= behoeften). Te denken is aan marktanalyse.

De taken b en c die de verhoudingen van hoeveelheid betreffen, kunnen door de werking van het diversiteitsverschijnsel ⁶⁾ ook door het dienstverleningsbedrijf worden verricht ⁷⁾.

De producent heeft de volgende mogelijkheden voor de distributie:

1. hij onderhoudt een eigen distributie-apparaat;
2. als 1, doch hij besteedt een aantal activiteiten uit aan dienstverlenende instellingen (technische afstoting);
3. de gehele distributie wordt afgestoten naar de zelfstandige handel (technische en economische afstoting);
4. combinaties van 1, 2 en 3.

De vraag is nu, door welke factoren de keuze tussen 1 t/m 4 wordt bepaald. Ter beantwoording bezien wij eerst de verschillen tussen de aangegeven mogelijkheden:

ad 1. impliceert voor de producent de zorg voor de technische uitvoering en laat hem het economisch risico;

ad 2. verlost de producent wel van de technische uitvoering doch niet van het economisch risico;

ad 3. verlost de producent van beide, doch plaatst het artikel in een assortiment.

De oplossingen ad 1 en 2 waarborgen de producent een maximale verkoopsinspanning ⁸⁾, hetgeen niet gelijk hoeft te zijn aan een maximaal verkoopresultaat.

⁵⁾ Zie voor een volledig overzicht Haccou: „Handel en marktwezen in goederen”, Leiden 1957, deel II, blz. 405/6.

⁶⁾ Het diversiteitsverschijnsel houdt in, dat de algemene behoefte gelijkmatiger ligt dan de individuele.

⁷⁾ Haccou, deel II, blz. 360.

De keuze uit de mogelijkheden 1 t/m 4 is een optimumprobleem uit het leerstuk der externe organisatie. De oplossing zal beheerst worden door de factoren die de gunstigste uitkomst geven voor het verschil tussen kosten en opbrengsten van de distributie, waarbij kan worden opgemerkt dat de maatschappelijke en de individuele uitkomsten sterk kunnen divergeren.

In de produktie en distributie zien we in werkelijkheid voortdurend een proces van samenvoeging en afstoting in de vorm van integratie en parallelisatie resp. differentiatie en specialisatie. Ogenscheinlijk leent de produktie zich beter voor specialisatie; de distributie, op grond van het diversiteitsverschijnsel, voor parallelisatie. Werkt echter het diversiteitsverschijnsel in voldoende mate dan lijkt in de distributie de specialisatie gerechtvaardigd uit hoofde van het kostenaspect. Dan doet zich het bovengenoemde vraagstuk voor of de producent de afzet zelf in handen zal nemen of via de zelfstandige handel zal plaatsen.

Een volgende vraag is nog, of een zodanige specialisatie gerechtvaardigd is dat de afzet van één onderneming tot één artikel beperkt wordt.

B. De economische merites van het distributieproces.

Het proces van produktie voor de markt en vervolgens van de overbrugging van de afstand tussen producent en consument omvat een aantal (uiteraard economische) risico's. Deze betreffen de discrepanties:

1. tussen de geproduceerde hoeveelheid en de produktiecapaciteit: het onderbezettingsrisico. De producent zal dit risico trachten te beperken door zoveel mogelijk te verkopen of het af te wentelen door dit risico in de prijs in te calculeren, al stelt de concurrentie daarvoor wel een limiet;

2. tussen de geproduceerde en verkochte hoeveelheden. Dit is het risico van de economische voorraad. Wanneer deze nihil is, is de producent verlost van zijn zorgen daaromtrent;

3. tussen produktie- en verkoopkosten en de verkoopvoorwaarden, waarvan de prijs de belangrijkste is. In de verkoopkosten zit het risico van een verschil tussen de werkelijke en de geschatte garantie- en servicekosten;

4. tussen de verkoopinspanning en het te verwachten = gewenste resultaat.

Ten aanzien van de onder 3 en 4 genoemde risico's, die door Van Muiswinkel bijzondere risico's worden genoemd, moet de handel zijn speciale ondernemerskwaliteiten exploiteren ⁹⁾. Het is nu o.m. de taak van de zelfstandige handel de producent voorlichting te geven over de afzetmogelijkheden van zijn artikel. De handel oefent deze taak uit door bij de industrie bestellingen te plaatsen op de daartoe door de industrie ingestelde — technisch noodzakelijke en economisch wenselijke — besteltermijnen. Door deze handelwijze neemt de handelaar, in de mate waarin hij het economisch wenselijk acht, het voorraadriskico over van de

⁸⁾ Zie Van Muiswinkel: „Handel, Markt en Beurs” (1960), blz. 52.

⁹⁾ Van Muiswinkel, t.a.p. blz. 23. De aanduiding van Van Muiswinkel kan hier verwarring wekken. Immers, deze risico's zijn voor de zelfstandige handelaar de normale aan de bedrijfsuitoefening verbundene, zij het dat zij qua omvang wel abnormaal kunnen zijn. Daardoor wordt echter hun bijzonderheid niet bepaald.

producent. De producent kan zijn verkoop nog stimuleren door het geven van afzetrabatten, wat hij zal doen om mede van zijn onderbezettingsrisico verlost te zijn.

Normaliter werd vroeger het artikel van de producent bij de handelaar in een assortiment geplaatst, waarbij deze in principe de vrijheid had om het artikel weer te verkopen op de voorwaarden die pasten in zijn afzetbeleid. Derhalve was hij bereid het artikel van de producent af te nemen tegen een prijs die aantrekkelijk is voor wederverkoop, d.w.z. op een zodanig niveau dat, vermeerderd met de door hem noodzakelijk geachte winstmarge, een haalbare verkoopprijs ontstond.

C. De positie van de handel in industriële eindproducten.

Ons afzettend tegen de door Polak¹⁰⁾ geopende discussie over de organisatie van de handel, m.n. in industriële eindproducten, nemen wij de conclusie van Zijlstra¹¹⁾ als uitgangspunt. Zijlstra heeft gesteld dat de organisatie van de handel wordt bepaald door de tegenstelling volledige mededinging en andere marktvormen. In concreto betekent dit dat bij de andere marktvormen de handel — buiten de fase van de levering aan de uiteindelijke consument — in geïsoleerde (= gesloten) ruil tot stand komt. Negatief geformuleerd: dat deze niet op een concrete markt tot stand komt.

De oorzaak ligt bij de differentiëring der voortgebrachte producten, waardoor de organisatie van de distributie van deze artikelen wordt gedreven in de richting van een aantal individuele (= gesloten) ruilprocessen¹²⁾. Het gevolg daarvan is een geringere doorzichtigheid van de markt bij de tussenhandel en de consument. Een uitvloeisel daarvan is weer dat de producent van de door hem teweeggebrachte geringere markttransparantie gebruik zal willen maken voor verdere penetratie van de markt en daarvan ook gebruik moet maken ter handhaving van zijn relatieve positie. Een nevengevolg kan nog zijn dat de kosten van het dis-

¹⁰⁾ N. J. Polak: „Den taak van den Tusschenhandel”, 1924, opgenomen in *Verspreide Geschriften*, deel I, blz. 66/7.

J. Zijlstra: „Marktvorm, kostenverloop en structuur van de handel” in „*De Economist*”, 1947, blz. 224 e.v.

F. L. van Muiswinkel: „Handel, markt en beurs”, 1960, blz. 42 t/m 49.

J. F. Haccou: „Handel en marktwezen in goederen”, Leiden 1957, deel II, blz. 413.

¹¹⁾ J. Zijlstra, t.a.p. blz. 234.

¹²⁾ Zijlstra's opvatting wordt nog versterkt door de voorbeelden van Haccou en van Van Muiswinkel als uitzonderingen op de door Polak geformuleerde regel. Van Muiswinkel, t.a.p. blz. 50, vermeldt melk- en boomkwekerijproducten door hun technische eigenschappen en bloembollen en pootaardappelen door hun gedifferentieerd karakter. Anderzijds industriële artikelen als spijsolie en suiker — voor zover zij als grondstof dienst doen voor de verwerkende industrie — als homogene massagoederen. Haccou, t.a.p. blz. 525/6, vermeldt de koopmansbeurs te Amsterdam voor industriële goederen en industriële surrogaten tijdens de bezetting, die voor ruw ijzer te Glasgow en voor katoenen garens te Manchester. In de Verenigde Staten zijn er technische markten voor meel, macaroni, katoenen garens en weefsels en voor tal van chemicaliën.

tributieproces ondergeschikt worden gemaakt aan machts-overwegingen van de producent.

De algemene conclusie uit het voorgaande kan luiden dat door de opkomst en de consolidering van het gedifferentieerde artikel de inhoud van de in de maatschappij door de zelfstandige handel vervulde functies aanzien van de distributie van industriële eindproducten lijkt te zijn afgenomen. Ondanks deze gang van zaken eist Van Muiswinkel van de zelfstandige handel (ook in industriële eindproducten) nog steeds speciale ondernemerskwakiteiten, nl. het dragen van bijzondere risico's. In verband daarmee merkt hij op¹³⁾: „dat de dreiging van onderbezetting de producent naar waarborgen doet zoeken voor de handhaving van een regelmatige afzet op hoog niveau. Daartoe moet de handel zekerheid verschaffen”.

De juistheid van deze stelling voorlopig in het midden latende, zal de producent in dit stadium gaan zoeken naar middelen om de z.i. gewenste doeleinden te bereiken. Twee veelvuldig gebruikte middelen — al of niet in combinatie — zijn de alleenverkoopovereenkomst en de verticale prijsbinding. Hoewel ons commentaar voornamelijk de alleenverkoopovereenkomst betreft, zal de verticale prijsbinding door haar veelvuldige verwevenheid met de alleenverkoopovereenkomst niet geheel buiten het betoog kunnen blijven. Daartoe gaan we in het volgende artikel in het kort in op het stelsel van prijsbepaling voor de consument door de producent en de invloed van de laatste op de bepaling van de handelsmarge.

De plaats van de zuivere alleenverkoopovereenkomst in de relatie producent/zelfstandige handel.

De zuivere¹⁴⁾ alleenverkoopovereenkomst is een overeenkomst waarbij de producent zich tegenover de wederverkoper verbindt in een bepaald gebied slechts aan hem te leveren. De motieven voor het aangaan van deze overeenkomst zijn volgens Prof. Snijders voor de producent, dat de overeenkomst een middel is om door het vestigen van een vaste relatie zijn afzetbelangen veilig te stellen op een wijze waardoor hij zich ontslagen ziet van detailbemoeienis met de afzet van zijn producten aan de afnemers waarvoor deze bestemd zijn. Het gevaar van de (zuivere) alleenverkoopovereenkomst is dat alles op één kaart wordt gezet zonder voldoende waarborgen. Voor de handelaar garandeert dit systeem een beloning voor de eigen inspanning (van het bewerken van de markt).

In dit verband enige aanvulling: door de zuivere alleenverkoopovereenkomst ontstaat binnen een bepaald gebied de economische figuur dat de producent de afzet volledig afstoot naar de zelfstandige handel, waarbij hij die onderneming zal trachten op te sporen, waarvan hij verwacht dat deze de afzet van zijn artikel het beste zal behartigen. Hij bespaart zich zodoende kosten

¹³⁾ Van Muiswinkel, t.a.p. blz. 52.

¹⁴⁾ Terminologie van Snijders.

(I. M.)

 NV. SLAVENBURG'S BANK

voor de opbouw van een eigen verkoopapparaat en de exploitatierisico's daarvan. Dit is een vrijwillige keuze van de ondernemer, gebaseerd op zijn inzicht t.a.v. het te voeren afzetbeleid. Hij kan immers zijn afzet ook leiden via een eigen apparaat of over de niet-zelfstandige handel. Dat door een alleenverkoopovereenkomst de producent per gebied alles op één kaart zet, is een duidelijke zaak. Voldoet de handelaar niet aan de afzetverwachtingen van de producent dan zal weinig de producent tegen kunnen houden om met een andere handelsonderneming een dergelijke overeenkomst af te sluiten of op één der andere mogelijkheden over te stappen.

De argumenten voor de handel zijn door Prof. Snijders op voor de hand liggende gronden aangegeven: min of meer een monopoliepositie. Echter, indien de betrokken handelaar-alleenverkoper doorverkoopt aan wederverkopers, zal hij niet de enige zijn die de markt bewerkt en lijkt het gerechtvaardigd dat ook die wederverkopers voor hun inspanningen een deel ontvangen van de beloning die de alleenverkoper toucheert. Dit is mogelijk door hen sub-regionale alleenverkoop te gunnen.

Opgemerkt kan nog worden dat bij de zuivere alleenverkoopovereenkomst de producent in een zwakkere positie staat dan de handel. Immers, de producent zal gesteld zijn op continuïteit van de eenmaal gevestigde afzetkanalen, terwijl de handel in principe met nog vele andere producenten zulk een overeenkomst kan afsluiten. De handel zal dat voor een betere bezetting en exploitatie van zijn bedrijf ook nastreven, althans als hij zijn maatschappelijke functie naar behoren uitoefent.

Het geval van de alleenverkoopovereenkomst ter handhaving van een „exclusief” karakter van een goed

kan buiten beschouwing blijven. De producent ziet juist in de beperking der verkooppunten een differentiatiemiddel. Het zal duidelijk zijn dat dergelijke artikelen niet „en masse” worden voortgebracht en bovendien relatief hoog in de prijschaal liggen.

Overigens lijkt mij de figuur van de zuivere alleenverkoopovereenkomst maatschappelijk aanvaardbaar, tenzij de zelfstandige handel misbruik maakt van zijn verkregen monopolioide positie. Dat zou dan mogelijk zijn ten aanzien van:

a. de producent, doordat de handel diens belangen niet optimaal behartigt. De producent kan dan de overeenkomst opzeggen;

b. de lagere distribuerende handel, die in dat geval de uitwijkmogelijkheid heeft, van een alleenverkoper in een ander gebied te kunnen betrekken;

c. de consument, hetgeen er veelal op neer zal komen dat daardoor de belangen van de producent niet juist worden behartigd.

Derhalve kan worden gesteld dat er bij de zuivere alleenverkoopovereenkomst weinig kansen op voortgezet misbruik kunnen zijn door de aanwezigheid van concurrentiële of wettelijke grenzen. Wanneer men vervolgens rekening houdt met het argument dat de alleenverkoopovereenkomst *het* middel is voor marktpenetratie, is er weinig kans op de onder a t/m c genoemde mogelijkheden, omdat men bij invoering van een nieuw artikel zijn kansen op succes niet a priori zal willen bederven door misbruik van een relatieve machtspositie. Wel kan men zich de vraag stellen in welke mate het gebruik van de zuivere alleenverkoopovereenkomst de introductie van verdergaande beperkingen zal stimuleren.

EUROPA-INSTITUUT
van de Universiteit van Amsterdam.

H. KRAAIJEVELD.

De stand van de economische integratie in Latijns-Amerika

(II)

De Centraalamerikaanse Gemeenschappelijke Markt

Met het doel te komen tot regionale integratie op politieke, economische en sociale basis, verenigden de republieken Guatemala, El Salvador, Honduras, Nicaragua en Costa Rica zich reeds in oktober 1951 in de Organisatie van Centraalamerikaanse Staten (ODECA). Het duurde echter tot 1958, voordat hun economische integratieplannen duidelijke vormen gingen aannemen. Sedertdien hebben de genoemde staten meer dan 20 overeenkomsten en protocollen gesloten, gericht op nauwe economische aaneensluiting.

Het integratieprogramma voor Centraal-Amerika omvat drie hoofdpunten, nl. uitbreiding van de onderlinge handel, verbetering van de infrastructuur en harmonische ontwikkeling van de industrie. Op deze wijze

hopen de betrokken landen de economische en sociale ontwikkeling te versnellen en de exportbasis te verbreden. De noodzaak hiervan is duidelijk, wanneer men bedenkt, dat het gemiddeld inkomen per capita (ca. \$ 225) er lager is dan in de meeste andere landen van Latijns-Amerika en dat de export voor ongeveer 75 pCt. uit drie produkten bestaat, nl. koffie, katoen en bananen.

Veruit de belangrijkste overeenkomst tussen de vijf Centraalamerikaanse republieken is het in december 1960 te Managua ondertekende Algemeen Verdrag van Centraalamerikaanse Economische Integratie. Het trad in juni 1961 in werking tussen Guatemala, El Salvador en Nicaragua; in april 1962 werd het voor Honduras en in november 1963 ook voor Costa Rica van kracht.

Deze overeenkomst beoogt de volledige realisering van een gemeenschappelijke markt binnen vijf jaar. Daartoe voorziet ze o.m. in:

1. afschaffing van alle belemmeringen in het onderlinge handelsverkeer;
2. invoering van een gemeenschappelijk buitentarief volgens de principes van de reeds in 1959 gesloten overeenkomst aangaande de egalisatie van invoerrechten;
3. gecoördineerde industrialisatie overeenkomstig de in 1958 te Tegucigalpa ondertekende conventie betreffende Centraalamerikaanse integratie-industrieën;
4. samenwerking tussen de centrale banken bij maatregelen op het gebied van de monetaire politiek.

Een andere belangrijke overeenkomst is de conventie inzake de Banco Centroamericano de Integración Económica (BCIE). Deze bank, opgericht in mei 1961 en gevestigd te Tegucigalpa (Honduras), heeft tot taak de economische integratie en de harmonische ontwikkeling van de aangesloten landen te bevorderen door financiering van regionale projecten.

Vergelijkt men deze doelstellingen met die van het Verdrag van Montevideo dan is het duidelijk, dat het Centraalamerikaanse integratieprogramma niet alleen veel verder gaat, maar ook in aanzienlijk korter tijd dient te worden verwezenlijkt. In hoeverre heeft de feitelijke ontwikkeling hieraan beantwoord?

Expansie van de onderlinge handel.

Vastgesteld kan worden dat de gemeenschappelijke markt al voor een belangrijk deel is gerealiseerd. Voor 95 pCt. van de produkten, afkomstig uit de aangesloten landen, zijn de belemmeringen in het onderlinge goederenverkeer reeds afgeschaft. Verder is voor 98,5 pCt. van de posten van de uniforme tariefnomenclatuur (NAUCA) een gemeenschappelijk buitentarief overeengekomen, waarbij echter dient te worden opgemerkt, dat de nog ontbrekende posten (o.a. personenauto's, aardolieprodukten en tarwe) naar schatting 15 à 20 pCt. van de Centraalamerikaanse importen uitmaken.

Als resultaat van de liberalisatie heeft de intra-regionale handel de laatste jaren een opmerkelijke expansie laten zien, zoals blijkt uit de volgende gegevens.

Intra-regionale handel in Centraal-Amerika

jaar	\$ mln.	1960 = 100
1960	32,7	100
1961	36,8	113
1962	50,4	154
1963	66,2	202
1964	105,4	322

De zeer opvallende groei in 1964 houdt voor een deel verband met de toetreding van Costa Rica tot de gemeenschappelijke markt in november 1963.

Het aandeel van de onderlinge handel in de totale importen van de Centraalamerikaanse landen nam eveneens toe en wel van 7,4 pCt. in 1961 tot 13,7 pCt. in 1964. Industriële eindprodukten maken ongeveer 40 pCt. van het intra-regionale goederenverkeer uit, voedingsmiddelen ruim 30 pCt. en chemicaliën meer dan 15 pCt.

Ter vergemakkelijking van de onderlinge handel werd in oktober 1961 een Centraalamerikaans clearing-instituut opgericht. In 1963 werd reeds 75 pCt. van het goederenverkeer binnen de gemeenschappelijke markt via dit instituut afgewikkeld; bij de transacties wordt als rekeneenheid de peso centroamericano (equivalent aan de Amerikaanse dollar) gebruikt.

Om een verdere uitbreiding van het onderlinge handelsverkeer te stimuleren, werd begin 1964 een plan opgesteld voor de geleidelijke invoering van een gemeenschappelijke munt. De vijf centrale banken van de betrokken landen kwamen overeen, te zullen streven naar uniformiteit van de deviezenregimes, stabiliteit en convertibiliteit van de valuta's en uitbreiding van het multilaterale clearing-systeem. Voorts zullen ze besprekingen voeren over de harmonisatie van de geld- en kredietpolitiek en plannen voor coördinatie uitwerken.

Regionale projecten.

De vooruitgang op het gebied van de regionale integratie blijkt ook uit de toegenomen activiteiten van de Centraalamerikaanse Integratiebank. Eind mei 1965 had deze instantie reeds 95 kredieten tot een gezamenlijk bedrag van \$ 35,8 mln. verstrekt, voornamelijk voor oprichting en uitbreiding van particuliere industriële bedrijven, die werken voor de gemeenschappelijke markt.

Met de instelling van een door de genoemde bank te beheren fonds voor de financiering van regionale projecten werd kort geleden een nieuwe stap gezet op de weg naar economische integratie in Centraal-Amerika. Voor dit fonds is al \$ 42 mln. beschikbaar gesteld, waarvan \$ 35 mln. door het Amerikaanse Agency for International Development; de vijf Centraalamerikaanse republieken dragen ieder met \$ 1,4 mln. bij. Met deze middelen zal de BCIE haar kredietverlening aan de publieke sector aanzienlijk kunnen uitbreiden, waardoor de financiering van regionale infrastructuurprojecten — zoals wegeaanleg, uitbreiding van de elektriciteitsvoorziening en van de telecommunicatie, aanleg van industrieparken — mogelijk wordt.

Dorens en distels.

Hoe bemoedigend de ontwikkelingen binnen de Centraalamerikaanse economische gemeenschap ook zijn, het is niet zo dat de weg naar integratie geheel en al over rozen gaat. De al genoemde conventie betreffende Centraalamerikaanse integratie-industrieën heeft tot dusver weinig effect gesorteerd. Omdat bepaalde potentiële industrieën in de beperkte gemeenschappelijke markt slechts rendabel kunnen werken als zij geen concurrentie ondervinden, wil men komen tot een billijke spreiding. Dergelijke industrieën, die bijzondere faciliteiten genieten, moeten de voorziening van de Centraalamerikaanse markt alsmede prijs en kwaliteit van de produkten garanderen. Tot dusver zijn slechts twee van deze integratie-industrieën aangewezen (één voor banden in Guatemala en één voor caustische soda en bepaalde insecticiden in Nicaragua). De moeilijkheden, die zich bij de toepassing van de betreffende overeenkomst voordoen, hangen o.m. samen met de bestaande verschillen in de ontwikkelingsgraad van de vijf republieken; kapitaal en arbeidskrachten richten zich voornamelijk op de meer geïndustrialiseerde landen. Op den duur kunnen de bedoelde verschillen echter verminderen, wanneer door de uitvoering van infrastructuurwerken in elk van de landen gunstige mogelijkheden voor de industrialisatie zullen worden geschapen.

De concurrentie van de afzonderlijke landen bij de aanbidding van fiscale concessies voor nieuwe industrieën heeft tot wrijvingen aanleiding gegeven. In 1962 werd dan ook door de vijf republieken een verdrag ondertekend, dat voorziet in uniforme concessies aan bedrijven, die hetzij kapitaalgoederen of grondstoffen

De auteur van deze bijdrage meent een oplossing te hebben gevonden voor de problemen die samenhangen met het vervoer en de verwerking van het huis- en straatvuil in Nederland ad 3 mln. ton per jaar. Hij stelt dat de ruimte, die de mijnen en de zand- en grindwinningsterreinen in het zuiden van ons land bieden, benut kan worden voor het opslaan van „verpakt” huisvuil. Wat het vervoer van dit vuil betreft, rekent de heer Vriens de lezers voor, op basis van C.B.S.-statistieken over het binnenlands goederenvervoer te water en per spoor, dat er in Zuid-Nederland, wat het binnenlands goederenvervoer aangaat, veel meer wordt geladen dan gelost; het verschil is zelfs zo groot dat het qua volume verre het landelijk „aanbod” van huis- en straatvuil overtreft. Zijn aanbeveling luidt dan: laten wij die onbenutte transportcapaciteit gebruiken voor de afvoer van het vuil naar Zuid-Nederland.

Waarheen met onze afvalstoffen?

Voor vele Nederlandse gemeenten neemt het probleem, waarheen en hoe het afval te vervoeren, een steeds grotere omvang aan ¹⁾. De stijgende welvaart en de toenemende industrialisatie hebben tot gevolg dat de jaarlijkse hoeveelheden afvalstoffen gestadig toenemen. De belangrijkste soorten afvalstoffen zijn: huisvuil, straatvuil, drijf- en baggervuil uit havens, kanalen enz. en de industriële afvalstoffen. Momenteel moet in ons land reeds 0,2 ton huisvuil per inwoner per jaar worden verwerkt. Dit betekent dat jaarlijks een hoeveelheid van ca. 3 mln. ton verwerkt moet worden, alleen al aan straat- en huisvuil. In het onderstaande zal worden ingegaan op de kosten verbonden aan en de problemen die samenhangen met het vervoer en de verwerking hiervan. Wij hebben ook getracht een methode van transport en verwerking te ontwikkelen, die een einde zal maken aan vele van de huidige moeilijkheden.

De belangrijkste methoden van vuilverwerking, die nu worden toegepast, zijn:

¹⁾ Bronnen: „Vuilverwerking”, rapport van een commissie ingesteld door het bestuur van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 1964; „Technisch maandblad voor Gemeentereiniging, Vervoerwezen en Ontsmetting”, jaargangen 1954 en 1963.

(vervolg van blz. 1096)

voor de industrie produceren, hetzij halffabrikaten of verbruiksgoederen, welke voor tenminste 50 pCt. worden vervaardigd uit grondstoffen van Centraalamerikaanse oorsprong. Aangezien deze overeenkomst nog slechts door drie van de vijf landen werd geratificeerd, kon ze echter tot dusver niet in werking treden.

Hoewel ook de Centraalamerikaanse landen op hun weg naar integratie dorens en distels ontmoeten, kunnen de perspectieven voor de gemeenschappelijke markt toch gunstig worden beoordeeld. Bij hun streven naar economische aansluiting hebben de vijf republieken betere resultaten weten te bereiken dan andere ontwikkelingslanden. Er is reden om te verwachten, dat deze bemoedigende ontwikkeling zich zal voortzetten.

Literatuur:

„Latin America's Merging Market; the challenge of economic integration” (1964); „Die zentralamerikanische Wirtschaftsintegration” (in de „Neue Zürcher Zeitung” van 29 november en 1, 4 en 5 december 1964); „Das Problem der wirtschaftlichen Integration Lateinamerikas” (in de „Neue Zürcher Zeitung” van 3, 4, 5, 9, 16 en 19 maart 1965).

's-Gravenhage.

M. DEN ADMIRANT.

a. *Vuilverbranding*. De totale kosten van deze verwerkingsmethode bedragen ongeveer f. 8 per ton verwerkt vuil; hiervan vormen de investeringskosten voor de vuilverbrandingsinstallaties een belangrijk bestanddeel. Voor enkele nieuwe installaties bedragen deze: Alkmaar f. 1,8 mln., 's-Gravenhage f. 28 mln., Rotterdam f. 31,5 mln. en Leiden f. 5,7 mln. Naarmate het toeleveringsgebied en daarmee de te verbranden hoeveelheden groter worden, dalen de exploitatiekosten per ton, maar de problemen van ongediertebestrijding, stankverspreiding en luchtverontreiniging (vliegassen) worden er niet minder om.

b. *Compostverwerking*. Deze methode van vuilverwerking heeft als voordeel dat het eindprodukt bruikbaar materiaal vormt voor land- en tuinbouw. De kosten voor de gemeenten zijn echter tamelijk hoog. Zo kostte in 1963 's-Gravenhage deze methode — levering aan de V.A.M. — in totaal f. 10 à f. 12 per ton. De compostbedrijven dienen zo ver mogelijk van de woongebieden verwijderd te zijn, hetgeen vaak tot hoge transportkosten leidt. Voor 's-Gravenhage komt dit op f. 5 à f. 7 per ton. De investeringskosten variëren van ca. f. 1,7 mln. bij een aangevoerde hoeveelheid van 12.000 ton per jaar tot ca. f. 3 mln. bij 25.000 ton per jaar.

c. *Storting*. Wat de financiële zijde betreft, is dit de minst kostbare methode, nl. ca. f. 7 per ton; de investeringskosten ten behoeve van een stortplaats liggen aanzienlijk beneden die van bijv. een vuilverbrandingsinstallatie. Het voorkomen van vuil- en stankverspreiding, bestrijding van ongedierte enz. maken op stortplaatsen speciale voorzieningen noodzakelijk.

Een nadere bestudering van de literatuur op het gebied van de vuilverwerking laat zien dat geen van de hierboven genoemde methoden ideaal is, en dat van een *nationale* aanpak van dit probleem tot op heden geen sprake is. Zouden we het vuilverwerkingsprobleem willen oplossen op de minst kostbare wijze, dan komt vuilstorten het eerst in aanmerking. Ongeveer 50 pCt. van het Nederlandse huisvuil wordt thans op deze manier verwerkt. Te weinig stortruimte, vaak hoge transportkosten en bezwaren van hygiënische aard hebben tot andere methoden als verbranding en compostering geleid. Indien men echter over voldoende goedkope transportmogelijkheden en over, ook voor de toekomst, ruime stortgelegenheden zou beschikken, zou storting zeer zeker zijn aan te bevelen. Derhalve rijst de vraag: is er in ons land nog potentiële c.q. onbenutte transportcapaciteit aanwezig en zijn er, ook voor de verre toekomst, nog ruime stortplaatsen te vinden? Het meest

ideale zou zijn, indien beide wensen in combinatie vervuld zouden kunnen worden, en wel zodanig, dat een zekere reservecapaciteit het mogelijk zou maken dat onze jaarlijkse afvalproductie voor vele jaren, inclusief de toename welke we mogen verwachten, vervoerd en gestort kan worden.

Een dergelijke opslag- of stortplaats is m.i. inderdaad binnen onze landsgrenzen aanwezig, namelijk in de provincie Limburg! Hier zijn tenminste twee potentiële stortplaatsen aanwezig en wel de kolenmijnen en de zand- en grindwinningsterreinen. In beide exploitatiegebieden wordt een jaarlijkse hoeveelheid grondstoffen gedolven die qua volume de Nederlandse afvalproductie verre overtreft. Hoewel onze kolenmijnen op het eerste gezicht een ideale opslagruimte lijken om ons afval, ver onder de oppervlakte, op te bergen, wil ik deze mogelijkheid voorshands slechts vermelden als een *eventuele* opslagruimte voor afvalstoffen, daar men vooralsnog zeer hoge kosten kan verwachten indien men het afval, al dan niet verpakt, in de mijnen zou willen opslaan. De zand- en grindwinningsgebieden vormen meer direct aanwendbare mogelijkheden.

Jaarlijks wordt uit Limburg ca. 8,5 mln. ton zand en grind gedolven en naar overig Nederland getransporteerd. Dit betekent een jaarlijkse stortingscapaciteit, welke enige malen de „vuilnisproductie” overtreft, en een bestaande transportlijn met een capaciteit, die eveneens aanzienlijk groter is dan de eventueel naar dit gebied te transporteren hoeveelheden afvalstoffen. De vraag is nu of deze transportmogelijkheid, welke gebruikt wordt voor zand-, grind- en kolenvervoer uit dit gebied naar andere delen van ons land, aangewend zou kunnen worden voor „retourvrachten”, bestaande uit huisvuil. Een analyse van het binnenlands goederenvervoer vanuit Zuid-Nederland levert het volgende overzicht op ²⁾:

TABEL 1.

Binnenlands goederenvervoer vanuit Zuid-Nederland in tonnen
(× 1.000) in 1963 ^{a)}

District van lading: Zuid-Nederland	District van lossing						Totaal Nederland
	Noord-Ned.	Oost-Ned.	Zuid-Ned.	Z.W.-Ned.	West-Ned.	N.W.-Ned.	
Spoorwegen:							
Ruwe mineralen b) ...	63	45	27	12	120	6	273
Vaste brandstoffen	441	785	2.197	248	971	1.147	5.790
Binnenvaart:							
Ruwe mineralen b) ...	423	624	1.862	1.156	2.716	1.589	8.371
Vaste brandstoffen	43	180	10	100	277	340	950
Totaal spoorwegen en binnenvaart	970	1.634	4.096	1.516	4.084	3.082	15.384

a) Gegevens ontleend aan de C.B.S.-publicatie: „Statistiek van het binnenlands goederenvervoer 1963”. Uitg. W. de Haan N.V., Zeist 1965, 76 blz., f. 7,50.

b) Exclusief erts en schroot, chemische produkten enz., die in de betreffende C.B.S.-publicatie (in tabel 10) afzonderlijk worden genoemd.

In bovenstaande tabel zijn alleen die goederen verwerkt welke een wijze van transport vergen, die zondig ook zou kunnen worden aangewend voor het vervoer van huisvuil e.d. Een belangrijke vraag is nu of de gebruikte transportcapaciteit uit tabel 1 weer beschikbaar kan worden

²⁾ Bronnen: C.B.S.-statistiek van het binnenlands goederenvervoer 1960; idem van 1963; C.B.S.-statistiek van het binnenlands goederenvervoer te water 1955; C.B.S.-statistiek van het goederenvervoer door de Nederlandse Spoorwegen 1955.

gesteld voor het vervoer van huisvuil, m.a.w. komen de spoorwegwagons en binnenschepen ledig of met een retourvracht terug in Zuid-Nederland? Over het aandeel van de binnenvaart zijn geen directe cijfers beschikbaar. Volgens de C.B.S.-statistiek van de scheepvaartbeweging in Nederland (tellingen aan sluizen en bruggen) blijkt dat er op de Zuid-Willemsvaart en op de Maas in Noord-Limburg een *omvangrijke leegvaart* in zuidelijke richting plaatsvindt.

Ook over de vraag of de spoorwegwagons ledig dan wel met retourvracht naar Zuid-Nederland terugkeren; zijn geen directe cijfers bekend. Toch is hierover wel een berekening te maken op basis van gegevens welke in de C.B.S.-statistieken betreffende het goederenvervoer worden gepubliceerd. De Nederlandse Spoorwegen vervoerden, wat het binnenlands vervoer betreft, in 1963 8,184 mln. ton goederen vanuit het goederendistrict Zuid-Nederland; hiervan maakten vaste brandstoffen en ruwe mineralen ca. 6 mln. ton of ongeveer 74 pCt. uit. Voor de binnenscheepvaart (excl. de zgn. campagnevaart) was het totaal voor 1963 10,905 mln. ton vanuit Zuid-Nederland. Het aandeel van vaste brandstoffen en ruwe mineralen hierin was ca. 9,3 mln. ton of bijna 90 pCt.

In onderstaande tabel is aangegeven de hoeveelheid goederen (alle goederen met uitzondering van stukgoed voor de spoorwegen en wat de binnenvaart betreft exclusief de campagnevaart) welke vanuit geheel Nederland naar het goederendistrict Zuid-Nederland zijn vervoerd en aldaar gelost, eveneens in 1963:

TABEL 2.

Binnenlands goederenvervoer naar Zuid-Nederland in tonnen
(× 1.000) in 1963

District van lading	District van lossing: Zuid-Nederland		
	Spoorwegen (excl. stukgoed)	Binnenvaart (excl. campagnevaart)	Totaal
Noord-Nederland	88,5	35,1	123,6
Oost-Nederland	125,9	315,6	441,5
Zuid-Nederland	2.633,8	2.090,2	4.724,0
Zuid-West-Nederland ...	47,7	70,6	118,3
West-Nederland	539,6	2.429,1	2.968,7
Noord-West-Nederland .	207,1	426,4	633,5
Totaal	3.642,6	5.367,0	9.009,6

Stellen we nu de 15,3 mln. ton goederen welke in Zuid-Nederland worden geladen (alleen vaste brandstoffen en ruwe mineralen) tegenover de 9 mln. ton (omvattende bijna alle goederen) welke naar Zuid-Nederland worden getransporteerd en aldaar gelost, dan komen we op een verschil van ruim 6 mln. ton. Derhalve kunnen we stellen dat in 1963 ruim 6 mln. ton laadcapaciteit, bestaande uit spoorwegwagons en binnenschepen, *ledig* het goederendistrict Zuid-Nederland moet zijn binnengekomen. Daar bovendien in de naar Zuid-Nederland vervoerde goederen aanzienlijke hoeveelheden vloeibare brandstoffen zijn begrepen, welke in tankwagons c.q. tankschepen worden vervoerd, mogen we de berekende 6 mln. ton veilig als een minimum aanhouden.

Willen we nu deze ledige en derhalve onbenutte transportcapaciteit dienstig maken aan het vervoer van afvalstoffen naar Limburg, dan dienen we na te gaan of de hoeveelheden huisvuil, welke jaarlijks worden „geproduceerd”, kleiner dan wel groter zijn dan de uit de tabellen 1 en 2 te berekenen ledige transportcapaciteit per district. Zie hiervoor onderstaande tabel.

TABEL 3.

„Aanbod” van huis- en straatvuil per district versus onbenutte transportcapaciteit per district a)

	Aantal inwoners in het betreffende goederendistrict (× 1.000)	Hoeveelheid huis- en straatvuil op basis van 0,25 ton per inwoner per jaar (in tonnen × 1.000)	Onbenutte transportcapaciteit (in tonnen × 1.000)	
			Voor spoorwegen	Voor binnenvaart
Noord	1.350	315	416	431
Oost	2.300	575	704	488
Noord-West	2.200	550	946	1.503
West	3.500	805	551	564
Zuid-West ..	600	150	212	1.185
Zuid	2.200	550	409	218
Totaal	12.100	2.945	2.420	3.953

a) Als verzonden vanuit Zuid-Nederland zijn slechts genomen vaste brandstoffen en ruwe materialen; als aangevoerd in Zuid-Nederland werden alle goederen genomen m.u.v. stukgoed voor de spoorwegen en wat de binnenvaart betreft exclusief de campagnevaart. In het district Zuid zijn in het saldo ca. 2,2 mln. ton vaste brandstoffen begrepen, welke in het district worden geladen en ook weer gelost.

Van de in het goederendistrict Zuid-Nederland geloste goederen was in 1963 van het aandeel van de binnenvaart ad ruim 5,3 mln. ton (exclusief campagnevaart) 739.000 ton vloeibare brandstof. Voor de spoorwegen waren deze cijfers (alle goederen exclusief stukgoed) 3,6 mln. ton, waarvan 218.000 ton vloeibare brandstof. Elimineren we het transport van vloeibare brandstoffen, waarvoor andere transporteenheden worden gebruikt (tankschepen en tankwagens), dan zouden alleen al de Nederlandse Spoorwegen een onbenutte transportcapaciteit hebben, welke de „aanboden” hoeveelheid te vervoeren huisvuil benadert. De onbenutte capaciteit van de binnenscheepvaart kan dan grotendeels als reservecapaciteit dienen.

Een volgende vraag is: in welke vorm moet het huisvuil vervoerd worden en wat gaat dat kosten? Het los storten van huisvuil in spoorwagens of binnenschepen zou speciale voorzieningen vergen ter voorkoming van stankverspreiding enz.; bovendien zullen de vervoerders er wel niet happig op zijn een dergelijke „vuile” lading te transporteren. Speciale wagons van 100 m³, welke de V.A.M. gebruikt voor afvoer van het huisvuil uit 's-Gravenhage, komen

niet in aanmerking omdat de eventueel beschikbare en onbenutte transportcapaciteit uit zgn. „open” laadcapaciteit bestaat. Daar huisvuil een laag soortelijk gewicht heeft (0,2) ten gevolge van de grote hoeveelheid papier en plastics, zou men het door het in blokken samen te persen en te verpakken, de onbenutte transportcapaciteit zo doelmatig mogelijk kunnen gebruiken. Transport en overladen zouden aanmerkelijk worden vereenvoudigd, terwijl problemen van stof-, stank- en vuilverspreiding volledig opgelost zouden worden. Het meest geschikte verpakkingsmateriaal zou polytheen zijn. Een dergelijke verpakking is sterk, elastisch en laat geen vuil, stank of vocht door. Indien men het huisvuil zou samenpersen op een zodanige wijze dat het soortelijk gewicht ervan stijgt van 0,2 tot 0,4, dan komt een „pak huisvuil” van 40×40×40 cm op een gewicht van ca. 25 kg.

Wat de kosten betreft, het komt mij voor dat een polytheenwikkelpak of -zak voor de hierboven vermeldde inhoud tegen een prijs van 10 cents per verpakte eenheid, inclusief het samenpersen en verpakken, kan worden gemaakt. Bij een jaarlijks „aanbod” van 3 mln. ton huisvuil, dat men zou verpakken in eenheden van 25 kg, zouden 120 mln. verpakkingen per jaar nodig zijn. Dit is een dusdanig grote hoeveelheid dat de prijs van het door mij voorgestelde verpakkingsmateriaal inderdaad slechts enkele centen per stuk zou behoeven te bedragen. Het samenpersen en verpakken van het huisvuil heeft, behalve voordelen wat het transport betreft, op de stortingsplaats nog het voordeel dat het inklinken van het vuil reeds voor een belangrijk deel in de „voorbewerkingsfase” is geschied; bovendien kan het storten zelf teruggebracht worden tot een volledig gemechaniseerde wijze van stapelen.

Wat de transportkosten betreft, men vindt weinig officiële gegevens. Het transport van het huisvuil van 's-Gravenhage naar Drenthe komt, zoals wij reeds zagen, op ca. f. 6 per ton. Het komt mij voor dat zowel spoorwegen als binnenvaart, indien zij een belangrijk deel van hun ledige retourcapaciteit zouden kunnen bevrachten tegen een bedrag van gemiddeld f. 2,50 per ton (afhankelijk van de afstand), hun rentabiliteit gunstig zouden kunnen beïnvloeden.

(I.M.)

U kunt Uw beleggingsrisico verdelen over circa 200 vooraanstaande

Waarom zoudt U meer risico nemen dan nodig is? Door aankoop van een aandeel 'Vereenigd Bezit van 1894' verkrijgt U in feite een volledige aandelenportefeuille, veilig verdeeld over circa 200 zorgvuldig geselecteerde ondernemingen. Zodoende komen U de voordelen van aandelenbezit ten goede en ligt een aantrekkelijk rendement binnen Uw bereik.

Alle banken en commissionairs kunnen U inlichten.

N.V. VEREENIGD BEZIT VAN 1894

De voordelen van aandelenbezit met beperking van risico

WESTERSINGEL 84, ROTTERDAM

ondernemingen

vloeden, gezien de grote hoeveelheden waar het hier om gaat. In eerste instantie zouden de spoorwegen het meest voor dit transport in aanmerking komen (sneller vervoer, minder last van weersomstandigheden) maar ook de binnenscheepvaart zou, indien zij zich in grotere eenheden dan thans als transporteur beschikbaar stelt, voor het gewenste doel kunnen worden benut.

Ten aanzien van de eventueel te gebruiken stortplaatsen kan worden opgemerkt, dat het de meest ideale toestand zou zijn indien men de vuilstorting kon laten plaatsvinden op een nog in gebruik te nemen zand-, c.q. grindwinningsgebied. Er bestaan plannen om in Noord-Limburg een dergelijk winningsgebied in exploitatie te gaan nemen, waar men ongeveer 100 mln. ton zand en grind wil gaan delven. Een tijdige en juiste samenwerking tussen overheid en toekomstige exploitant zou ons voor vele jaren de mogelijkheid bieden onze afvalstoffen op een doelmatige en goedkope wijze kwijt te raken.

De kosten van het storten — bij verpakt huisvuil kan men stapelen en na iedere laag de pakken „doorprikken” o.a. ter voorkoming van ondoordringbare lagen ten gevolge van het gebruikte verpakkingsmateriaal — zouden bij een goed opgezette en doelmatige mechanisatie van deze werkzaamheden, zeker niet meer behoeven te bedragen dan f. 2 per ton gestort of gestapeld vuil.

Recapitulerend kunnen de totale kosten van het hierboven voorgestelde plan, uitgaande van 3 mln. ton te verwerken huis- en straatvuil per jaar, als volgt worden begroot:

1. Samenpersen, verpakken en verpakkingsmateriaal à f. 0,10 per eenheid van 25 kg	f. 12 mln.
2. Overladings- en transportkosten à f. 2,50 per ton	f. 7,5 mln.
3. Storten en afdekken à f. 2 per ton	f. 6 mln.
4. Onvoorzien (ca. 10 pCt.)	f. 2,5 mln.
Totale geschatte kosten per jaar	f. 28 mln.

De thans toegepaste methoden van vuilverwijdering komen gemiddeld op f. 2,50 per inwoner per jaar, hetgeen betekent dat jaarlijks hieraan in Nederland f. 30 mln. wordt uitgegeven.

Concluderend mogen we stellen, dat deze nieuwe me-

thode van vuilverwijdering de volgende voordelen biedt:

a. Een nationale aanpak van vuilverwijdering is mogelijk, waardoor allerlei lokale en regionale problemen, welke steeds in omvang toenemen, tot het verleden behoren.

b. Transport en uiteindelijke storting geschieden op een zeer hygiënische wijze. Geen stank-, stof- of vuilverspreiding, waarmee vooral de volksgezondheid gediend is.

c. Alle benodigde materialen, zoals pers- en verpakkingsmachines plus het verpakkingsmateriaal, kunnen door de Nederlandse industrie worden geleverd.

d. Grootscheepse toepassing van de voorgestelde methode biedt vele mogelijkheden tot standaardisatie, normalisatie en mechanisatie van alle fasen van de vuilverwijdering.

e. Een belangrijk deel van de thans ongebruikte transportcapaciteit in ons land kan worden ingezet, met als resultaat een gunstige beïnvloeding van de rentabiliteit van de betreffende transportondernemingen.

f. De totale kosten behoeven niet hoger te zijn dan die van de traditionele wijze van vuilverwijdering.

Als nadelen dienen te worden vermeld:

a. De huidige investeringen in o.a. vuilverbrandings- en composteringsinstallaties zouden, althans gedeeltelijk, moeten worden afgeschreven. Grofvuil, drijfvuil, bagger en bepaalde industriële afvalstoffen kunnen echter nog op de huidige wijze, worden verwerkt.

b. De gemeentelijke zelfstandigheid op dit gebied zou overgedragen dienen te worden aan de centrale overheid. Verpakken, transport en storten moeten door één overkoepelend orgaan geregeld en uitgevoerd worden.

c. Het terugwinnen van eventueel nog waardevolle materialen uit de afvalstoffen is niet meer mogelijk.

Voordelen en nadelen — er zijn er beslist meer dan hierboven opgesomd — naast elkaar plaatsend, komt het mij voor dat de in bovenstaand betoog naar voren gebrachte methode van vuilverwijdering de voorkeur zou verdienen boven de huidige toegepaste methoden. Het zou voor Nederland tot in de zeer verre toekomst een uitweg bieden uit de thans ontstane impasse op dit gebied.

Eindhoven.

A. N. J. VRIENS.

Doorvoerhandel van en naar landen zonder zee kust

Het Verdrag van New York van 8 juli 1965

Inleiding.

Vijftientig onafhankelijke landen bevinden zich in de wereld van vandaag in de ongunstige situatie niet te beschikken over enige zee kust. Dit aantal zal in de nabije toekomst nog toenemen (Zuid-Rhodesië, Bechuanaland, Zwaziland, Basutoland). Vanzelfsprekend zoeken deze landen waarborgen om zich een vrije toegang tot de zee te verzekeren. Voor de betrokken landen in West-Europa levert zulks heden ten dage — mede dank zij de hierna te bespreken GATT-bepalingen, het Statuut van Barcelona en andere multilaterale en bila-

terale verdragen — geen al te grote problemen op. Hetzelfde geldt niet voor ontwikkelingslanden zonder zee kust in Azië, Afrika en Zuid-Amerika. De mogelijkheden voor transitohandel via zeehavens in nabuurstaten zijn daar in vele gevallen ontoereikend gebleken.

Landen als Afghanistan, Nepal, Mali, Opper-Volta en Bolivia hebben zich van lotgenoten in hun werelddeel de tolk gemaakt. Zij hebben het essentieel voor hun ontwikkelingsbeleid genoemd dat naburige transitostaten doorvoerbelemmeringen, opgelegd vanwege politieke of economische redenen, zouden opheffen en bovendien dat

deze staten speciale rechten zouden verlenen ter compensatie van hun geografische misdeeldheid. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de in 1964 te Genève bijeengekomen Conferentie inzake handel en ontwikkeling van de Verenigde Naties — de zgn. UNCTAD — vaststelde dat de ongehinderde toegang van „land locked countries” tot de zee binnen één jaar in een internationale overeenkomst zou moeten worden geregeld.

Voor een dergelijke regeling, die ook reeds was pleit in een resolutie van de Algemene Vergadering van 1957 (XI-1028), werden acht beginselen geformuleerd. Gevolg gevende aan de UNCTAD-resolutie benoemde de Secretaris-Generaal der Verenigde Naties vervolgens de leden van een voorbereidende commissie, waarin landen zonder zee kust, transitostaten — waaronder Nederland — en andere geïnteresseerde staten, tezamen 24 landen, vertegenwoordigd waren. Hoe intensief het werk van deze commissie ook was, zij kon tal van controversiële punten, welke opkwamen naar aanleiding van een Afro-Aziatische ontwerp-tekst, niet tot oplossing brengen. Toen in juni van dit jaar — overeenkomstig het besluit van de overigens weinig succesvolle negentiende Algemene Vergadering — een Conferentie van Regeeringsgevolmachtigden bijeen werd geroepen ten einde te komen tot de opstelling van een Verdrag, waren de verwachtingen dan ook niet al te hoog gespannen. Nochtans is de Conferentie na grote inspanning en onder sterke aandrang van de ontwikkelingslanden zonder zee kust erin geslaagd een Verdrag te redigeren, waarvan de eindtekst¹⁾ in haar geheel unaniem door de vertegenwoordigers van 46 landen is aanvaard, waarbij zeven landen zich van stemming onthielden.

Intussen is het Verdrag, dat tot het einde van dit jaar voor ondertekening openstaat, reeds getekend door: Afghanistan, Brazilië, Kameroen, Laos, Nepal, Ruanda, San Marino, Soedan en Zuidslavië. Wanneer deze Staten vervolgens ook tot ratificatie overgaan, zal het Tractaat in elk geval in werking treden, aangezien hiervoor nodig is dat twee landen zonder zee kust en twee aan zee gelegen transitostaten het verdrag bekrachtigen. Gezien de verdragstekst en het belang voor ons land van een zo ruim mogelijke (doorvoer)handel, lijkt het waarschijnlijk dat binnenkort eveneens de ondertekening door Nederland zal volgen. Het kan derhalve nuttig zijn enkele van de belangrijkste aspecten van dit Verdrag te vermelden.

De inhoud van het verdrag.

Het verdrag bestaat uit een preambule en 22 artikelen, waarvan de laatste zes slotbepalingen bevatten. Krachtens haar aard kan een wereldwijde regeling betreffende de vrije toegang tot de zee voor goederenverkeer van en naar landen zonder zee kust geen gedetailleerde voorzieningen bevatten, geschikt om in de meest uiteenlopende juridische en feitelijke situaties te worden toegepast. Er worden dan ook slechts voorschriften gegeven betreffende de belangrijkste modaliteiten volgens welke de vrijheid van het economisch transitoverkeer van „land-locked countries” door de Verdragsluitende Partijen wordt gegarandeerd. Voor het overige zullen bilaterale overeenkomsten, waar nodig, in nadere uitwerking moeten voorzien.

¹⁾ De tekst, welke nog niet gepubliceerd is in het Tractatenblad van het Koninkrijk, is te vinden in document TD/TRANSIT/9 van de Verenigde Naties.

a. definities.

Art. 1 geeft de omschrijving van de begrippen „land zonder zee kust”, „transitoverkeer”, „transitostaat” en „transportmiddelen”. Blijkens de verdragsdefinitie van „land zonder zee kust” vallen zgn. *quasi land-locked countries* — dit zijn landen met toegang tot de zee, maar zonder zeehaven — niet onder het bereik van het Verdrag. Krachtens de omschrijving van het begrip „transitoverkeer” dient de doorvoer van goederen plaats te vinden binnen het verloop van één reis die begint of eindigt in een land zonder zee kust; het zee-traject moet duidelijk aansluiten op of direct voorafgaan aan het transitotraject. „Transitostaat” kan blijkens de in art. 1 gegeven definitie ook zijn een land zonder zee kust — zoals bijv. Burundi — dat als intermediaire transitostaat vervoer van of naar de zee van een land zonder zee kust — zoals bijv. Ruanda — mogelijk maakt. Wat ten slotte de verdragsomschrijving van het begrip „transportmiddelen” betreft, zijn de belangrijkste categorieën — zoals spoorwegen en voertuigen over de weg — daarin onvoorwaardelijk opgenomen. Ten aanzien van pijpleidingen en gasbuizen werd bepaald dat deze slechts bij onderlinge overeenstemming tussen Verdragsluitende Partijen onder de werking van het Verdrag kunnen worden gebracht.

Ter vermindering van misverstand dient hieraan terstond te worden toegevoegd, dat de regels betreffende het gebruik van transportmiddelen in de zin van het Verdrag tussen de betrokken Verdragsluitende Partijen nader dienen te worden overeengekomen met inachtneming van bestaande multilaterale internationale overeenkomsten (art. 2, lid 2). Deze laatste bepaling is met name voor Frankrijk en ook voor Duitsland aanleiding geweest grote bezwaren te maken. Het feit dat daarbij niet expliciet wordt gesteld, dat de betrokken Staten bij het maken van bedoelde internationale afspraken nationale vervoerregelingen als uitgangspunt kunnen nemen, zou — in de opvatting van deze landen — ertoe dwingen internationaal transport van of naar een land zonder zee kust, voor zover dit geschiedt via een transitostaat, gunstiger te behandelen dan nationaal transport over hetzelfde binnenlandse traject.

In dit verband maakte de Franse gedelegeerde uitdrukkelijke melding van de noodzaak tot capaciteitsbeheersing ten aanzien van het wegvervoer (ten behoeve van de spoorwegen) op grond van het in Frankrijk bestaande systeem tot „coördinatie” van de verschillende takken van vervoer. Dezelfde problematiek dus als die, welke bij de geleidelijke totstandbrenging van een gemeenschappelijke vervoerpolitiek in E.E.G.-verband zulk een kardinale rol speelt. Een Frans amendement op het tweede lid van art. 2, volgens hetwelk nationale regelingen naast internationale overeenkomsten als uitgangspunt zouden worden vermeld, werd verworpen, aangezien de Conferentie de waarborgen, gelegen in de vereiste bilaterale-overeenstemming, voldoende achtte.

b. materiële voorschriften met betrekking tot de doorvoerhandel van landen zonder zee kust.

In de artikelen 2, 3 en 7 zijn een aantal bepalingen opgenomen, die — zij het minder uitgewerkt — ook in art. V van het GATT voorkomen en dus reeds door een groot aantal leden van de Verenigde Naties in het *transitoverkeer in het algemeen* worden toegepast. Zo bijv. de verplichting om ten aanzien van goederen afkomstig van of bestemd voor landen zonder zee kust de

Ondanks de vele pogingen van het Sowjet-blok de aanvaarding van dit voorstel te verhinderen — procedurele bezwaren van die zijde leidden ertoe dat aan het einde van de Conferentie een hernieuwde stemming over het betrokken art. 16 werd geëist en verkregen — heeft de Conferentie het Nederlandse ontwerp tot tweemaal toe aanvaard met een ruime tweederde meerderheid. Behalve de aanwezige landen van het Sowjet-blok stemden tegen: India, Pakistan en Chili. Het viel op dat Frankrijk zich hierbij van stemming onthield. De keerzijde van het uiteindelijke resultaat is uiteraard dat alleen al de inhoud van het onderhavige art. 16 vele van deze laatste landen zal weerhouden te ondertekenen.

Vergelijking met het Statuut van Barcelona.

Zoals hierboven is uiteengezet bestrijkt het besproken Verdrag uitsluitend de doorvoerhandel van en naar landen zonder zeekust. Inzoverre is het dus — n'en déplaie de in art. 15 neergelegde voorwaarde van reciprociteit — duidelijk van eenzijdiger strekking dan het onder de auspiciën van de Volkenbond tot stand gekomen Statuut van Barcelona van 1921, dat op het transitoverkeer van alle Verdragsluitende Partijen betrekking heeft. Gegeven deze eenzijdige strekking ligt het voor de hand dat de regels inzake de transitovrijheid in het Verdrag beperkt werden tot de voor het vooropgestelde

economische doel vereiste voorzieningen, maar waarbij deze dan ook zo uitgebreid mogelijk op dit doel werden gericht. Zo is enerzijds — anders dan in voornoemd Statuut — de transitovrijheid van personen slechts gewaarborgd voor zover deze onontbeerlijk is voor het transport van de transitogoederen (art. 2, lid 3). Zo is anderzijds het goederenvervoer over de weg — gezien de uitzonderlijke groei die deze wijze van transport in vergelijking met de situatie in 1921 heeft doorgemaakt — uiteraard in de onderhavige regeling betrokken. In dit laatste opzicht gaat het Verdrag dus verder dan het Statuut van Barcelona, dat slechts betrekking had op „free transit by rail or waterway on routes in use convenient for international transit”.

In dit verband moge nog worden vermeld, dat van Nederlandse zijde zonder enig bezwaar van andere delegaties in de notulen van de Conferentie is vastgelegd dat de rechten en verplichtingen voorzien in dit Verdrag komen *boven* de voorzieningen opgenomen in bestaande niet speciaal voor „land-locked countries” opgestelde verdragen. Men moet hieruit afleiden dat het onderhavige Tractaat — in het licht van de bedoeling van partijen — niet kan worden geïnterpreteerd op een wijze die afbreuk zou kunnen doen aan de bestaande verdragen welke betrekking hebben op de vrijheid van doorvoer van goederen en de vrijheid van vervoer in het algemeen.

New York.

P.-H. J. M. HOUBEN.

„Zit daar niet als een gebiologeerd konijn!”

Naar aanleiding van de artikelen „Hoe durft de Staat?” in „E.-S.B.” van 6 oktober jl., zou ik gaarne het volgende aan de discussie willen toevoegen. Met de bijdrage van Ir. Witte Hoogendijk ben ik het groten-deels eens; het antwoord van Prof. Wemelsfelder is echter weinig hoopgevend. Daarom is het voor de particulier van belang te weten, dat hij vrij veel kan doen om althans zelf geen slachtoffer te worden van de dalende koopkracht van het geld. Dit geldt voor iedereen die geld belegd heeft in obligaties of in een pensioen, of bij spaarbanken, of die premie betaalt of betaald heeft aan een levensverzekeringmaatschappij, wier overeenkomsten in nominale bedragen luiden.

Ik doel daarmee op de volgende mogelijkheden:

- De particulier hoeft geen levensverzekering te kopen in guldens, daar hij kan overgaan op verzekering in aandelenfracties. Behalve de Nederlandse maatschappij, die deze aanbiedt, is er nog een buitenlandse met gevarieerde beleggingsmogelijkheden.
- Men kan zijn obligaties verkopen en de opbrengst in beleggingsfondsen beleggen. Hiermede koopt men niet alleen spreiding, maar, indien men het juiste fonds kiest, ook groei, en een dynamisch beheer van zijn bezit.
- Hetzelfde geldt voor iedereen die een bedrag van enig belang bij een spaarbank heeft staan. Het is duidelijk, dat de rente die een spaarbank betaalt, onvoldoende is om de geldontwaarding te compenseren. Het rendement is dus negatief, doch

niettemin moet men over de rente inkomstenbelasting betalen. Propaganda voor het sparen, die deze feiten niet duidelijk belicht, is misleidend en immoreel.

- De werknemers in particuliere ondernemingen kunnen gezamenlijk ijveren voor modernisering van de belegging van hun pensioenfonds. Het is ten slotte hun geld waar het om gaat. Een belegging uitsluitend of overwegend in vaste-rentedragende fondsen moet in het huidige tijdsbestek als onverantwoord worden afgewezen. Evenzo kan men bij kleinere ondernemingen pleiten voor een pensioen geheel of gedeeltelijk in aandelenfracties, naar keuze van de pensioengerechtigde.
- Soms kan de particulier, die een pensioen heeft opgebouwd, dit afkopen en er een belegging voor zoeken, die hem geheel of gedeeltelijk beveiligd tegen geldontwaarding.
- Ten slotte kan de persoon die enig bezit heeft in de vorm van grond of een huis of andere activa, hierop geld lenen en het geld beleggen in groeifondsen. De schuld vermindert met de tijd vanzelf in waarde, de verschuldigde rente is voor de inkomstenbelasting aftrekbaar, de aandelen zullen, mits goed gekozen, groeien (vrij van I.B.) en zo neemt hij revanche op de Staat en de instellingen, die hem trachten te lijmen met een „veilige” obligatiebelegging.

Zo kan men doorgaan. Zelf heb ik tien jaar geleden, na vijftien jaar premiebetaling, mijn levensverzekerings-

polis afgekocht. De maatschappij heeft alles gedaan om dit tegen te houden en de als hoog bekend staande afkoopkosten in rekening gebracht, maar de enkele duizenden guldens die ik terugkreeg, hebben zich inmiddels vermenigvuldigd met een factor 2,4.

Men kan natuurlijk tegenwerpen, dat men bij de genoemde beleggingen een risico gaat lopen. Dat is — in theorie althans — waar, maar:

- a. we leven in een tijd waarin men de economische krachten en mogelijkheden veel beter kent dan vroeger en waarin regering en bedrijfsleven bereid zijn al het mogelijke te doen om ernstige verstoringen van de conjunctuur te voorkomen;
- b. tegenover het risico staat een compensatie, die veelal groter is dan de waardedaling van het geld.

Indien de bladen met een grote lezerskring hun bijdrage leverden om het publiek op dit gebied wakker te maken, indien op toenemende schaal een verschuiving in beleggingen zou blijken, indien eindelijk de verkopen van de vorenbedoelde levensverzekeringmaatschappijen eens een dalende populariteit zouden tonen, dan zou ook een regering zich gedwongen zien de mogelijkheden die Prof. Wemelsfelder noemt, in ernst in studie te nemen.

Mijn conclusie is dat de particulier niet weerloos is, maar hij moet leren de raadgevingen van de traditionele financiële adviseurs, de banken, de spaarbanken en de levensverzekeraars zeer kritisch te bezien. Hij moet beoordelen of deze wel voldoende aangepast zijn aan de eisen van deze tijd, en onderkennen in hoeverre zij gekleurd zijn door het belang van de raadgever.

Jr. V. L. A. VAN DER WILLIGEN,
Haarlem.

INTERNATIONAAL WOL SECRETARIAAT NEDERLAND

wenst op korte termijn
over te gaan tot het
aanstellen van een **JONG**
ECONOOM

die verantwoordelijk zal zijn voor het marktonderzoek in Nederland. Bovendien zal hij meewerken aan enkele internationale researchprojecten op economisch terrein. Voorts zal deze functionaris regelmatig contact moeten onderhouden met de diverse sectoren van de Nederlandse wol-verwerkende industrie.

Een goede kennis van de moderne marktonderzoeksmethoden, alsmede een uitstekende beheersing van de Engelse taal zijn vereist. Zij, die afgestudeerd zijn in de kwantitatief/economische richting verdienen de voorkeur.

Naast een grote mate van zelfstandigheid behoren een goed salaris, opname in het pensioenfonds en ruime toekomstmogelijkheden tot de aantrekkelijkheden van deze positie.

Brieven met volledige inlichtingen over opleiding, ervaring, leeftijd en huidige werkkering worden gaarne ingewacht onder vermelding van de letter „E”, bij de directie van het I.W.S., Singel 542, Amsterdam.

Financieringsmoeilijkheden voor de woningbouw

In het artikel van Prof. Dr. Ir. H. G. van Beusekom in „E.-S.B.” van 20 oktober 1965 wordt het minder vlotter verloop van de verkoop van woningen toegeschreven aan de hoge rente. Ik heb de indruk dat dit evenzeer of nog meer het gevolg is van het prijsverloop van woningen in de ongesubsidieerde sector. De prijzen van deze woningen zijn in de laatste drie jaar meer gestegen dan de lonen, waardoor de lasten van een eigen huis relatief thans veel hoger liggen dan vroeger. Daarbij komt dat voor een duurder huis in het algemeen ook meer eigen geld nodig is. De prijsstijging is zo snel gegaan, dat de meeste liefhebbers van een eigen huis het noodzakelijke spaartempo niet hebben kunnen

bijhouden. Een voorbeeld moge dit verduidelijken.

Het Bouwfonds Nederlandse Gemeenten vraagt voor bouwsommen (inclusief alle kosten) tot f. 30.000 15 pCt. eigen geld. Bij hogere bouwsommen stijgt het percentage eigen geld met 1 voor elke f. 2.000 boven f. 30.000. Een bepaald type huis kostte drie jaar geleden f. 30.000. Het minimum eigen geld daarvoor bedroeg f. 4.500. Bij een hypotheekrente van $5\frac{1}{4}$ pCt. bedroegen de kapitaalsuitgaven op annuïteitsbasis (30 jaar) f. 1.708 voor een hypotheek van f. 25.500. Hetzelfde huis kost thans 40 pCt. meer of f. 42.000. Dit vraagt een minimum eigen geld van 21 pCt. is f. 8.820. Dit is *bijna het dubbele* van hetgeen drie jaar geleden voor hetzelfde huis nodig was. Indien de rentevoet onveranderd $5\frac{1}{4}$ pCt. zou zijn, zouden de kapitaalslasten voor de hypotheek f. 2.223 zijn, hetgeen ongeveer 30 pCt. meer is. De rentevoet bedraagt echter $6\frac{3}{4}$ pCt., waarbij deze lasten f. 2.522 zijn, hetgeen 48 pCt. meer is dan drie jaar

MEDEWERKER VERKOOP BINNENDIENST

Voor een middelgrote onderneming in de voedings- en genotmiddelensector, gevestigd in de randstad Holland, zoeken wij een medewerker voor de verkoop binnendienst.

Deze staffunctionaris zal op de verkoop binnendienst o.a. de volgende werkzaamheden zelfstandig moeten uitvoeren:

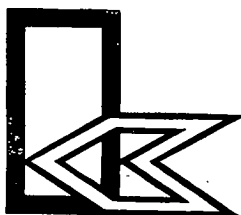
- het actief bewerken van de vertegenwoordigersrapporten
- het laten opstellen en zelf interpreteren van leesbare verkoop-overzichten
- het selecteren en verwerken van marktinformatie
- het beheren van de reclame-budgetten
- het „voorbewerken” en plannen van sales promotion-activiteiten
- het „up-to-date” houden van de klantendocumentatie.

Onze opdrachtgever denkt bij de vervulling van deze functie aan

- een actieve persoonlijkheid van minstens 30 jaar, die na zijn middelbare schoolopleiding nog voortgezette opleidingen (lieft statistiek en bedrijfs-economie) heeft gevolgd
- ervaring heeft opgedaan in een dergelijke functie en ook
- daadwerkelijk zelfstandig kan werken

Hiertegenover staan

- een aantrekkelijk aanvangssalaris
- de mogelijkheid om t.z.t. in belangrijke mate mede richting te geven aan het verkoopbeleid in een modern geleide onderneming
- de reële aanwezigheid van een verdere functieverbetering.

Zij, die menen voor deze functie in aanmerking te komen, worden verzocht hun eigenhandig geschreven sollicitatiebrieven met recente pasfoto te zenden aan ons adres Mathenesserlaan 247, Rotterdam

Op de enveloppe vermelden: MVB.

Discretie is verzekerd; telefonische inlichtingen worden niet verstrekt.

ECONOMISCH ADVIESBUREAU DRS H. KALKHOVEN

geleden. De stijging van 18 pCt. door de stijging van de hypotheekrente drukt echter niet ten volle op de eigenaar, omdat hij deze stijging in mindering kan brengen van zijn inkomen. Afhankelijk van de hoogte van zijn inkomen zal op hem in het algemeen de helft tot tweederde deel drukken, dus 9 tot 12 pCt.

In dit licht bezien is het duidelijk, dat het verstrekken van hogere hypotheeken weinig tot een oplossing kan bijdragen. Indien in het voorbeeld het eigen geld tot 15 pCt. zou worden verlaagd, zou de hogere hypotheek bij de huidige rente f. 2.713 per jaar vragen, hetgeen 59 pCt. meer is dan drie jaar geleden. Dit gaat de draagkracht van de meeste liefhebbers te boven. Ik verwacht dan ook veel meer heil van de terecht door Prof. Van Beusekom bepleite afschaffing van de koppelverkoop, waarbij de kopers van woningen zonder subsidie met instemming van de Minister een extra last ondervinden om de reële prijzen van woningbouw in de woningwetsector en premiesector te camoufleren. Alleen langs die weg zouden de prijzen van woningen zonder subsidie reeds met tenminste 10 pCt. kunnen dalen. Indien men verder zou kunnen besluiten het aanbod van woningen zonder subsidie te verruimen (eenvoudige middenstandswoningen in bouwstromen), zou het grotere aanbod tot prijsdaling aanleiding geven. Met elke woning die aldus tot stand komt, helpt men twee gezinnen: het gezin dat bereid en in staat is de lasten daarvan te dragen en het gezin dat een goedkope op-schuifwoning vindt.

Utrecht.

C. P. A. BAKKER.

NASCHRIFT

Inderdaad speelt de prijsstijging van de woningen in de ongesubsidieerde sector een belangrijke rol. En de oorzaken hiervan?

Inzender wijst terecht op de door mij bij alle gelegenheden gewraakte koppelverkoop, waardoor een deel van de kosten van de woningwetbouw op de bouw in de ongesubsidieerde sector wordt afgewenteld. Vaak gebeurt dit zichtbaar, doordat aan een rijksgoedkeuring in de ongesubsidieerde sector de voorwaarde wordt verbonden, dat de betrokken ondernemer evenveel of soms wel twee- of driemaal zoveel woningwetwoningen zal bouwen voor een prijs, die een paar duizend gulden of meer beneden de werkelijke prijs ligt.

Echter ook met de grondprijzen wordt op een ergerlijke wijze gemanipuleerd. Zo heb ik onlangs een geval gesignaleerd, waarbij een gemeente voor dezelfde grond in hetzelfde uitbreidingsplan in rekening bracht: voor goedkope woningwetwoningen f. 1.750 per woning of f. 10 per m², voor normale woningwetwoningen f. 3.000 per woning en voor ongesubsidieerde particuliere woningen f. 12.500 per woning of f. 78 per m². Bij een dergelijke discriminatie moeten de verkoopprijzen van de particuliere woningen wel onnodig hoog worden.

Een andere oorzaak voor de prijsstijging is de toemende vraag naar eigen woningen door personen, die hun spaargelden niet aan de voortgaande inflatie willen blootstellen, zoals de president van De Nederlandsche Bank op 29 oktober jl. in zijn rede te Eindhoven heeft betoogd.

Het verstrekken van tophypotheeken door het Rijk tegenmatige rente kan aan deze hoge prijzen niets veranderen. Maar wel kan het de voorwaarden, waarop voor nieuwe woningen hypotheek kan worden verkregen, vergemakkelijken.

Hilversum.

Prof. Dr. Ir. H. G. VAN BEUSEKOM.

voor één onzer relaties - een sterk expansief bouwbedrijf met een internationale opdrachtportefeuille - zoeken wij contact met gegadigden voor de functie van

DIRECTIE SECRETARIS (jurist)

Candidaten worden hierbij uitgenodigd hun sollicitatiebrief met gebruikelijke gegevens en vermelding van dit blad, te richten aan het Twents Instituut voor Bedrijfspsychologie, t.a.v. Drs. R. W. Lubbers, Grundelfaan 18, Hengelo (O). Deze is door de directie gemachtigd vertrouwelijke informatie te verschaffen over bedrijf en functie. Aan de hand hiervan kunt u over uw sollicitatie bij de directie van het bedrijf decideren. Vertrouwelijke behandeling wordt gega-randeerd.

● FUNCTIE-INFORMATIE

Deze functie heeft als algemeen aspect de directie in zijn werkzaamheden bij te staan en te ontlasten. Een eerste ingang hiervoor vormt de binnenkomende post. Daarnaast wordt specifiek van deze functionaris verwacht, dat hij de directie kan adviseren in bedrijfsjuridische zaken. Het bijwonen van vergaderingen met externe instanties, respectievelijk het geleidelijk aan vertegenwoordigen van de directie extern, vormt een ander taakgebied.

● GEVRAAGD WORDT

Contact met een jurist met tenminste enige jaren ervaring op industrieel gebied, respectievelijk op bedrijfsjuridisch gebied. Goede stylistische en verbale kwaliteiten zullen naast een kritische instelling en persoonlijk initiatief vereist zijn voor een succesvol werken op dit gebied.

● GEBODEN WORDT

De mogelijkheid om op directie-niveau mee te denken, voort te denken en uit te voeren. Voor goede kandidaten een aantrekkelijke positie om zich verder tot „manager”, dan wel tot „stafadviseur” te kunnen ontwikkelen.

TIB

GELD- EN KAPITAALMARKT

Geldmarkt.

De in de geldmarkt werkende krachten en het liquiditeitsbeleid der banken, daarbij geholpen door De Nederlandsche Bank, hebben in de week van 8 tot en met 15 november voor een wijziging in de marktsituatie gezorgd. De markt profiteerde in de eerste plaats van het verder teruglopen van de bankbiljettencirculatie met f. 72 mln. Ten tweede ontstond in 's Rijks Kas een overschot van uitgaande betalingen boven ontvangsten ten bedrage van f. 122 mln. voornamelijk ten gevolge van de maandelijks uitkering van de Staat aan de gemeenten. Ten slotte vond voor meer dan f. 200 mln. verkopen van valuta aan De Nederlandsche Bank

MINISTERIE VAN SOCIALE ZAKEN EN VOLKSGEZONDHEID

Bij één der te 's-Gravenhage gevestigde Rijksdiensten, in de Sociaal-Economische sector kunnen worden geplaatst

EEN ADJUNCT SECRETARIS/ SECRETARIS

vac.no. 5-1072/7188

De werkzaamheden omvatten o.m. de voorbereiding tot het treffen van beslissingen over lonen en andere arbeidsvoorwaarden.

Vereist: Academische Opleiding (Mr. in de Rechten of doctoraal examen Economie).

Leeftijd: tot ongeveer 35 jaar;

en

EEN HOOFD VAN DE AFDELING DOCUMENTATIE EN RESEARCH

vac.no. 4-6734/7188

die in staat is leiding en richting te geven aan deze afdeling, welke belast is met het verzamelen, selecteren en bewerken van gegevens omtrent lonen en andere arbeidsvoorwaarden. Hij moet die gegevens zelfstandig kunnen analyseren en interpreteren.

De gedachten gaan uit naar een drs. in de Economie met belangstelling en ervaring in de Econometrische en/of Statistische richting.

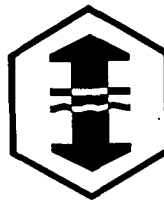
Voor beide functies, afhankelijk van leeftijd en ervaring, max. f. 1.639,— per maand, exclusief 5,3% huurcompensatie en 4% vakantietoelage.

A.O.W.-premie voor Rijksrekening.

Schriftelijke sollicitaties onder het bij de gewenste functie vermelde vac.no. (in linkerbovenhoek env. en brief) zenden aan Bureau Personeelsvoorziening en Bemiddeling van de Rijks Psychologische Dienst, Prins Mauritslaan 1, te 's-Gravenhage.

plaats, zoals vorige week in deze rubriek uiteengezet, als onderdeel van afgesloten swaptransacties.

De liquiditeiten, die bij de banken binnenkwamen, zijn gebruikt om een groot deel van de opgenomen voorschotten in rekening-courant af te lossen (f. 232 mln.); het restant is benut om het saldo der banken bij de Centrale Bank op hoger peil te brengen. Dit moest ook wel, want geruime tijd heeft het werkelijke tegoed zich onder het verplichte saldo — verplicht op grond van de kredietrestrictieregeling — bewogen. Met ingang van 15 november tot en met 14 december is dit compenserende deposito van f. 70 mln. tot f. 98 mln. verhoogd.

De N.V. Amsterdamsche Ballast
Maatschappij vraagt een

economisch doctorandus

in de leeftijd van \pm 30 jaar.

Hij zal worden belast met bedrijfs-economisch onderzoek en controle in de sector van het materieelbeheer, en moet in deze functie adviserend optreden voor directie en hoofden van afdelingen.

Daarnaast behoort tot zijn taak het uitvoeren van incidentele opdrachten, onder meer op organisatorisch terrein.

Enige jaren bedrijfservaring strekt voor deze functie tot aanbeveling.

Sollicitaties onder letters ED, : kunnen gericht worden aan de Centrale Personeelsdienst van onze Maatschappij, Wibautstraat 90, Amsterdam.

N.V. AMSTERDAMSCH
BALLAST
MAATSCHAPPIJ

De notering van daggeldleningen reageerde op de verruiming van de markt met een daling van 4 pCt. tot 3½ pCt. Dat deze verlaging niet verder ging, houdt waarschijnlijk verband met de aanslag, die de storting op de Staatslening op de bankkassen deed. Deze heeft 16 november plaatsgevonden.

Kapitaalmarkt.

Het Nederlandse renteniveau blijkt voor beleggers buiten onze grenzen aantrekkelijk te zijn. Over de kapitaalstromen, die ons land verlaten en hier binnenkomen, worden wij in totaal door middel van de statistiek van de betalingsbalans geïnformeerd, doch de desbetreffende cijfers komen steeds vrij laat ter beschikking. Incidenteel krijgen wij een enkele maal een aan-

duiding, bijv. wanneer een actief Kamerlid de Minister van Financiën vraagt, welk deel van een Staatslening aan niet-ingezetenen is toegewezen. Voor de jongste Staatslening blijkt dit 7 pCt. te zijn geweest, hetgeen f. 10 mln. betekent.

De kapitaalmarktrente blijft zich in stijgende lijn bewegen. Sedert eind augustus bedroeg de stijging in september 0,07 pCt., in oktober 0,17 pCt. en in de eerste weken van november 0,11 pCt. Elke maand is deze verhoging gering, doch cumulatief is het effect in 2½ maand toch 0,35 pCt., altijd voor de kapitaalmarkt een niet onbelangrijke stijging. De liquiditeitscreatie schijnt derhalve niet in de pas te lopen met de toeneming van de liquiditeitsbehoefte, waarbij de groter wordende liquiditeitsvoorkeur ook een rol kan spelen.

NATIONALE-NEDERLANDEN N.V. - DELFT

f. 2.500.000.000.-

(2½ miljard gulden)

**beleggen is geen
eenvoudige zaak!**

De Nationale Levensverzekering-Bank N.V. en de N.V. Assurantie Maatschappij De Nederlanden van 1845 hebben hun beleggingsactiviteiten geïntegreerd o.a. in het orgaan Effecten en Onderhandse Leningen. Dit orgaan heeft als grote institutionele belegger de dagelijkse zorg over een vermogen van rond 2½ miljard gulden, dat is belegd zowel in leningen

aan overheidslichamen en het bedrijfsleven als ook in obligaties en aandelen. Een staf, voor het merendeel bestaande uit economen, bestudeert de vele beleggingsprojecten die ons voortdurend worden voorgelegd.

De snelle groei van ons vermogen vraagt om uitbreiding van deze staf.

Wij zoeken daarom

een jonge econoom of jurist

met belangstelling voor beleggingsproblemen. Hij moet in staat zijn kort en helder een verantwoorde opinie te formuleren. Indien U belangstelling hebt voor deze functie willen wij U graag nader infor-

meren. U kunt zich daartoe wenden tot de directie van Effecten en Onderhandse Leningen van Nationale-Nederlanden N.V., Nieuwe Plantage 42, Delft. telefoon (01730) 32990.

De tot voor kort verspreide activiteiten op het gebied van marktonderzoek zijn gebundeld tot een conserndienst, die centraal zal worden geleid.

De onderneming wenst deze leiding in handen te stellen van een marktonderzoeker in de leeftijd van 30 tot 40 jaar, die op basis van specialistische bekwaamheid en ervaring de activiteiten van de conserndienst verder kan ontwikkelen en consolideren. Het is gewenst dat hij enige technische en chemisch wetenschappelijke belangstelling en feeling heeft.

De NG&SF is een microbiologisch/biochemisch bedrijf dat zijn produkten vervaardigt op basis van fermentatie-processen. Het productie-programma omvat: gist, gistprodukten en alcohol, antibiotica voor humaan geneeskundig en veterinair gebruik, farmaceutische enzymen en steroiden, veevoederadditieven, fungicide conserveringsmiddelen, industriële enzympreparaten, biochemische produkten zoals ergosterol en ribonucleïnezuur, weekmakers.

De NG&SF heeft, buiten het te Delft gevestigde hoofdbedrijf van haar concern, productie/verkoopondernemingen in: Schiedam, Leiden, Amsterdam, Leeuwarden, Groningen en Sappemeer, Brugge, Brussel, Monheim, Londen, Ipswich, Bristol, Hull, Manchester, Cruz Quebrada en Porto, Cairo, Luanda en Johannesburg, Lima.

Een beschrijving van de onderneming wordt op schriftelijk of telefonisch verzoek gaarne toegezonden. De afdeling Personeelszaken is gemachtigd, desgewenst aan de namen van belangstellenden geen bekendheid binnen de onderneming te geven in het stadium van deze schriftelijke informatie.

De werkzaamheden waaraan het

HOOFD CONCERNDIENST MARKTONDERZOEK

zelfstandig leiding zal geven, strekken zich in principe uit tot alle produktgroepen van de onderneming. Dit houdt in, dat hij intensieve en goede relaties moet onderhouden onder meer met de verkoop- en verkoopontwikkelingsafdelingen en de research-organisatie.

Daar de onderneming naast eigen buitenlandse vestigingen in tal van landen agenten heeft, draagt het marktonderzoek een internationaal karakter. Een systematische, analytische benadering van de commerciële problematiek wordt als een eerste vereiste gezien.

Het hoofd conserndienst marktonderzoek zal ook het initiatief moeten nemen tot het opstellen van „eigen projecten”. Deze kunnen, zowel bestaande als nieuwe produkten en hun technische toepassingsmogelijkheden betreffen.

Belangstellenden worden uitgenodigd zich in verbinding te stellen met de heer H. Snijder, hoofd van de afdeling Personeelszaken van de Koninklijke Nederlandsche Gist- en Spiritusfabriek N.V., Wateringseweg 1 te Delft, telefoon 01730 - 37111. Het verdient aanbeveling in brieven het kenmerk S 227/AE te vermelden.

BEDRIJFSSPAREN EN DE RAIFFEISENBANK

Wat is een bedrijfsspaarregeling? Een bedrijfsspaarregeling stelt de werknemers in staat om door bemiddeling van het bedrijf te sparen. Dit kan op twee manieren geschieden, nl. door:

a. de premiespaarregeling, waarbij een door de werknemer vastgesteld bedrag van diens loon of salaris wordt ingehouden. De werkgever voegt aan dit spaarbedrag een premie toe.

b. de winstdelingsspaarregeling, waarbij de aan de werknemer toekomende winstuitkeringen of een gedeelte daarvan op een spaarrekening worden gestort. Zowel de door de werkgever toegekende spaarpremies als de op een spaarrekening gestorte winstuitkeringen zijn - onder be-

paalde voorwaarden - vrijgesteld van de heffing van fiscale en sociale lasten! Deze vrijstelling is in een wettelijke regeling vastgelegd. De betreffende wet opent derhalve de mogelijkheid om de werknemers op gunstige voorwaarden (door de belastingvrije spaarpremies of de belastingvrije winstuitkeringen) een spaartegoed te doen vormen.

Waarom inschakeling van de Raiffeisenorganisatie? Hiervoor zijn verschillende goede redenen aan te voeren, daar de Raiffeisenorganisatie: ● deskundige voorlichting geeft bij de opzet en uitvoering van een bedrijfsspaarregeling ● zich gaarne belast met het opstellen van een spaarreglement en het aanvragen van de vereiste goedkeuring bij de Stichting van de Arbeid ● meer dan 1000 banken en bijkantoren in den lande omvat, waardoor de werknemers een dicht bij hun woonadres gevestigde Raiffeisenbank als spaarinstelling kunnen kiezen ● reeds ca. f 4½ miljard aan haar toevertrouwde spaargelden beheert en daarmede één der grootste spaarinstellingen in Nederland is ● voor bedrijfsspaargelden een gunstige rente vergoedt.

Voor nadere inlichtingen kan men zich wenden tot de plaatselijke vestiging van de Raiffeisenbank of tot de Coöperatieve Centrale Raiffeisen-Bank te Utrecht, St. Jacobsstraat 30, telefoon 030 - 28411, toestel 339

RAIFFEISENBANK

 RAIFFEISENBANK
de spaarbank met volledige bankservice

Sluit uw verzekering bij de

Algemeene Friesche Levensverzekering-Maatschappij

VEREENIGING VAN LEVENSVZERKERING EN LIJFRENTTE

„De Groot-Noordhollandsche van 1845”

Algemeene Friesche Schadeverzekering-Maatschappij N.V.

LEEUWARDEN, BURMANIAHUIS

AMSTERDAM, VAN BRIENENHUIS

ROTTERDAM - DEN HAAG - UTRECHT - GRONINGEN - HENGELO - HAARLEM - ARNHEM

Geconsolideerde maandstaat per 31 oktober 1965

Kas, kassiers en daggeldleningen	f 254.612.000
Nederlands schatkistpapier	„ 817.342.000
Ander overheidspapier	„ 685.231.000
Wissels	„ 341.220.000
Bankiers in binnen- en buitenland	„ 771.529.000
Effecten en syndicaten	„ 218.968.000
Voorschotten tegen effecten	„ 217.714.000
Debiteuren	„ 3.040.861.000
Deelnemingen (incl. voorschotten)	„ 13.547.000
Gebouwen	„ 7.010.000
	<u>f 6.368.034.000</u>

Kapitaal	f 136.280.000
Reserves	„ 170.000.000
Leningen	„ 128.011.000
Deposito's op termijn	„ 2.414.958.000
Spaargelden	„ 754.362.000
Crediteuren	„ 2.581.459.000
Geaccepteerde vissels	„ 30.157.000
Overlopende saldi en andere rekeningen	„ 152.807.000
	<u>f 6.368.034.000</u>

Algemene Bank Nederland N.V.

(Nederlandsche Handel-Maatschappij — De Twentsche Bank)